

EIS-nieuws

Project Inventarisatie gegevensbestanden

In 2001 heeft EIS-Nederland in opdracht van het Ministerie van LNV (via de Vereniging voor Onderzoek aan Flora en Fauna) de landelijke gegevensbestanden van Nederlandse ongewervelden van land en zoetwater in kaart gebracht. Het onderzoek betrof voornamelijk de EIS-bestanden, maar ook bestanden van andere instituten (en soms particulieren) zijn in het onderzoek betrokken. In dit overzicht wordt de stand van zaken in kaartvorm weergegeven. We hebben ons hier beperkt tot de EIS-werkgroepen.

Hierna wordt de informatie over de bestanden van de EIS-werkgroepen samengevat. De volgorde is alfabetisch op Nederlandse groepnaam. Er is daarbij een scheiding gemaakt tussen groepen waar actief aan bestandsopbouw gedaan wordt en groepen waarvan geen bestanden beschikbaar zijn, of waarvan de bestanden nog sterk in opbouw zijn. Het linkerkaartje geeft steeds het aantal soorten per uurhok (5x5 km), het rechterkaartje het aantal waarnemingen per uurhok. Dit laatste geeft dus een idee van de waarnemingsintensiteit. In sommige gevallen zijn de kaarten overigens gebaseerd op 10x10km-hokken.

Bij de kaarten wordt steeds de coördinator genoemd, het aantal inheemse soorten dat gemeld is voor Nederland, het aantal soorten in het bestand, het aantal records, het aantal uurhokken (cq. 10x10km-hokken) met gegevens en het aantal kilometer-

hokken. Daarna worden recente publicaties genoemd. Het gaat hier met name om naamlijsten, catalogi, determinatietabellen en verspreidingsoverzichten. In sommige gevallen worden ook belangrijke publicaties genoemd die nog in voorbereiding zijn. Er wordt momenteel gewerkt aan twee belangrijke naamlijsten, die van de Diptera en van de Coleoptera. Deze worden niet meer genoemd bij de afzonderlijke groepen.

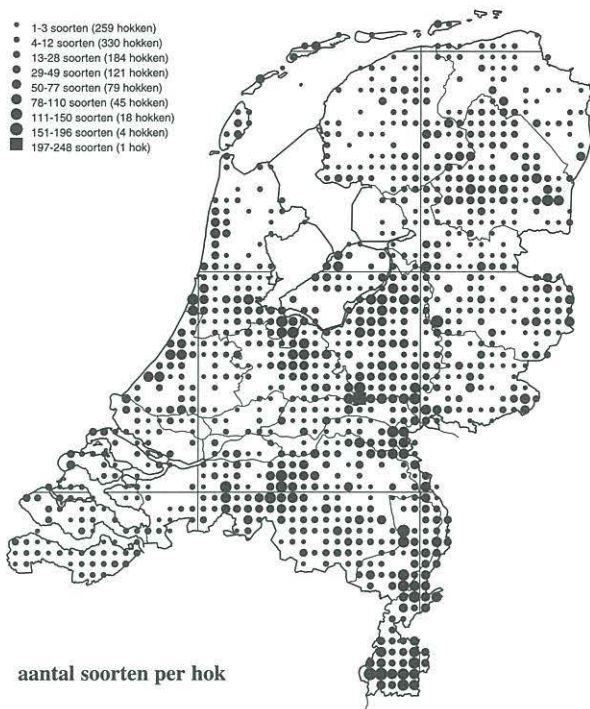
Er zijn vier groepen met landsdekkende bestanden: de libellen, sprinkhanen, weekdieren en zweefvliegen (in totaal 610 soorten). Als criterium hiervoor is gebruikt dat van alle soorten gegevens in het bestand zijn opgenomen, meer dan 1400 van de ca. 1650 uurhokken onderzocht zijn en gemiddeld meer dan 500 waarnemingen per soort beschikbaar zijn. Daarna komt een grote groep met redelijk dekkende bestanden of bestanden waar actief aan gewerkt wordt en binnen afzienbare tijd redelijk dekkende bestanden zullen opleveren (in totaal 8443 soorten). In totaal wordt bij EIS dus actief gewerkt aan de faunistiek van meer dan 35 % van de Nederlandse ongewervelden. Anderzijds betekent dit dus ook dat er aan 65 % nog niet of nauwelijks wordt gewerkt in EIS-verband. In sommige gevallen wordt er overigens wel door anderen actief gegevens verzameld, zoals bijvoorbeeld voor diverse kevergroepen (sectie Everts, Nederlandse Entomologische Vereniging) en mariene groepen (Stichting Anemoon, diverse onderzoeksinstituten). Toch zijn er nog belangrijke lacunes, bijvoorbeeld van diverse Diptera-groepen, parasitaire Hymenoptera, mijten, etc.

Elk jaar gaan duizenden mensen het veld in om waarnemingen te doen aan flora en fauna. De gegevens van ongewervelde dieren worden samengebracht in de landelijke databanken van EIS-Nederland en gebruikt voor publicaties, bescherming en beleid (Foto René Krekels).

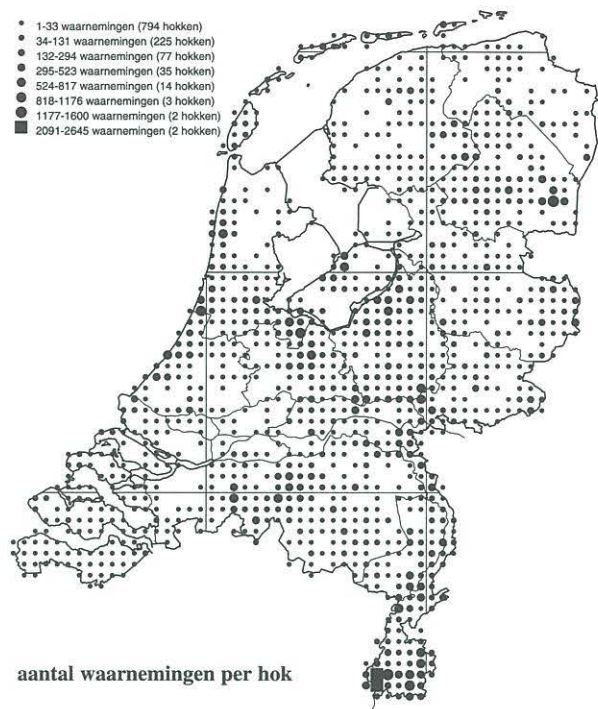
Bijen Apidae (0035)

- 1-3 soorten (259 hokken)
- 4-12 soorten (330 hokken)
- 13-28 soorten (184 hokken)
- 29-49 soorten (121 hokken)
- 50-77 soorten (79 hokken)
- 78-110 soorten (45 hokken)
- 111-150 soorten (18 hokken)
- 151-196 soorten (4 hokken)
- 197-248 soorten (1 hok)

aantal soorten per hok

- 1-33 waarnemingen (794 hokken)
- 34-131 waarnemingen (225 hokken)
- 132-294 waarnemingen (77 hokken)
- 295-523 waarnemingen (35 hokken)
- 524-817 waarnemingen (14 hokken)
- 818-1176 waarnemingen (3 hokken)
- 1177-1600 waarnemingen (2 hokken)
- 2091-2645 waarnemingen (2 hokken)

aantal waarnemingen per hok

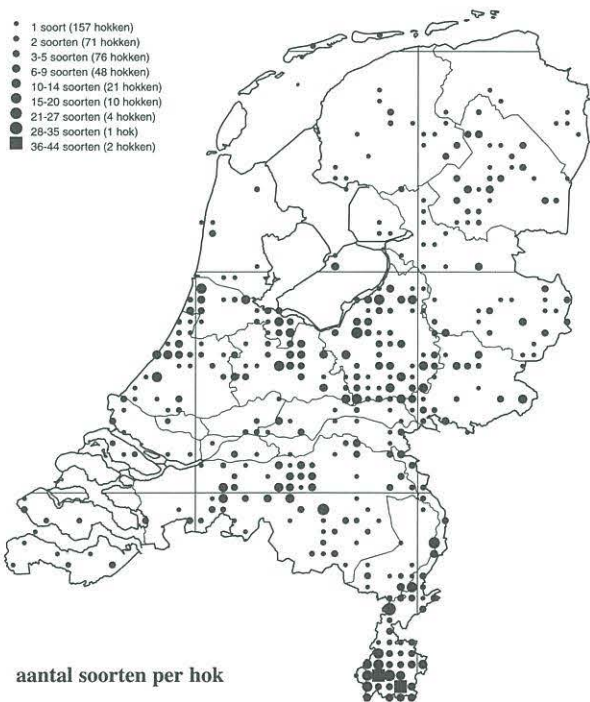
Coördinator: Theo Peeters
 Aantal soorten in Nederland: 349
 Aantal soorten in databestand: 346
 Aantal records (uniek): 110.469

Aantal uurhokken met gegevens: 1.196
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 3.628

Recente publicaties: Verspreidingsoverzicht –
 Peeters et al. (1999)

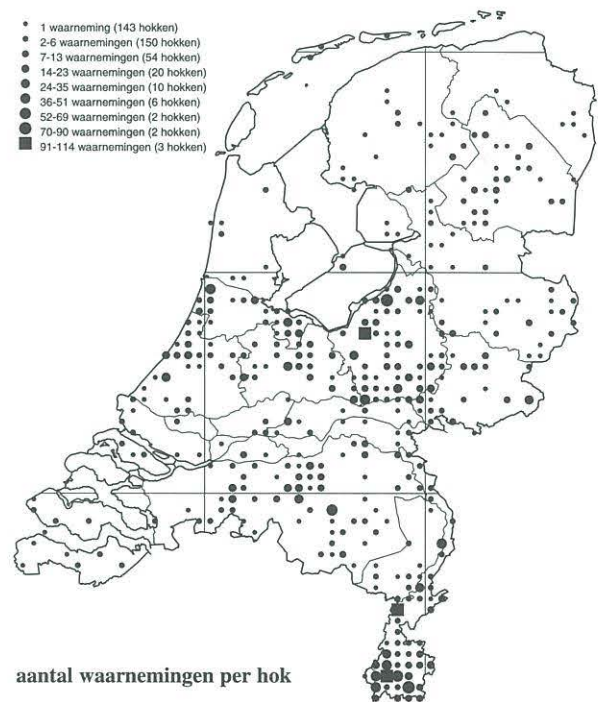
Blad-, hout- en halmwespen Symphyta (0047)

- 1 soort (157 hokken)
- 2 soorten (71 hokken)
- 3-5 soorten (76 hokken)
- 6-9 soorten (48 hokken)
- 10-14 soorten (21 hokken)
- 15-20 soorten (10 hokken)
- 21-27 soorten (4 hokken)
- 28-35 soorten (1 hok)
- 36-44 soorten (2 hokken)

aantal soorten per hok

- 1 waarneming (143 hokken)
- 2-6 waarnemingen (150 hokken)
- 7-13 waarnemingen (54 hokken)
- 14-23 waarnemingen (20 hokken)
- 24-35 waarnemingen (10 hokken)
- 36-51 waarnemingen (6 hokken)
- 52-69 waarnemingen (2 hokken)
- 70-90 waarnemingen (2 hokken)
- 91-114 waarnemingen (3 hokken)

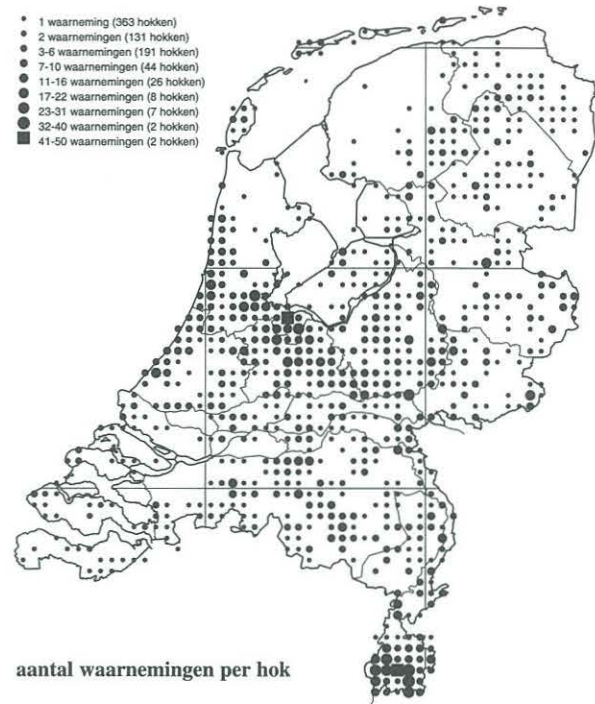

aantal waarnemingen per hok

Coördinator: Kees van Achterberg
 Aantal soorten in Nederland: 512
 Aantal soorten in databestand: 71
 Aantal records (uniek): 2.935

Aantal uurhokken met gegevens: 518
 Recent publicaties: Determinatietabel Pamphili-
 dae (beperkte verspreidingsinformatie) – Van
 Achterberg & van Aartsen (1986),

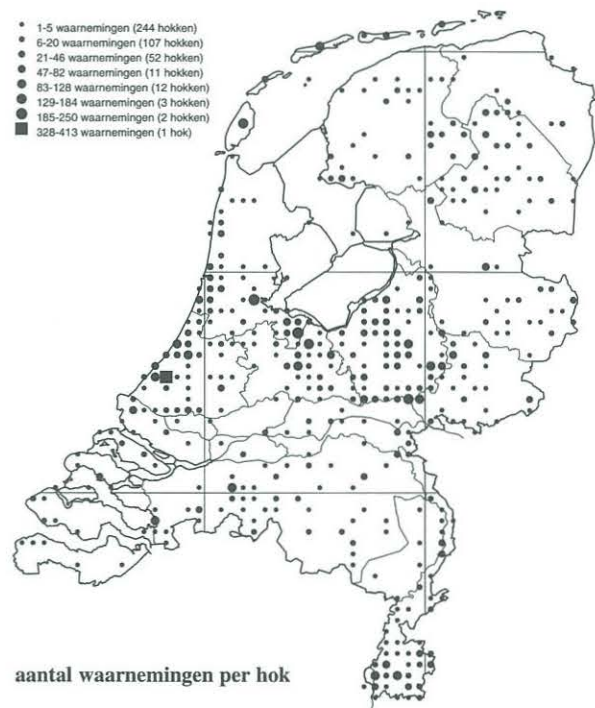
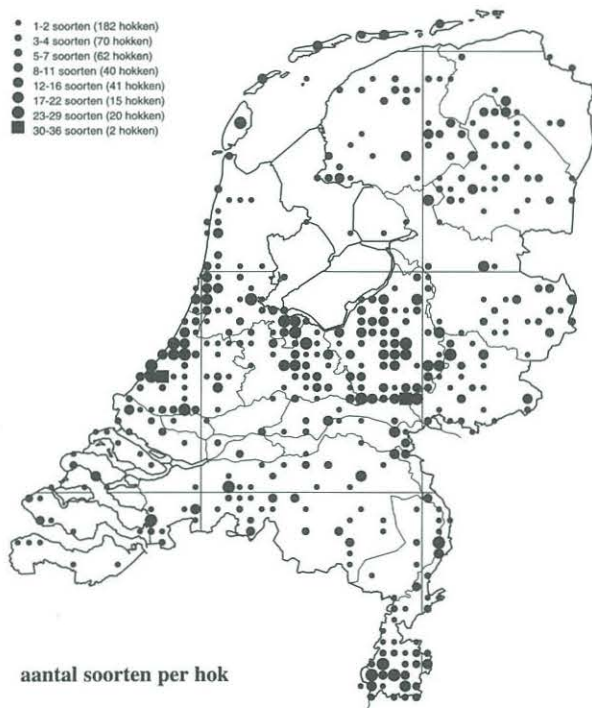
Determinatietabel Cephidae & Argidae (beperkte
 verspreidingsinformatie) – Burggraaf-Van
 Nierop & Van Achterberg (1990)

Bladkevers Chrysomelidae (0048)

Coördinator: Jaap Winkelman
 Aantal soorten in Nederland: 306
 Aantal soorten in databestand: 256

Aantal records (uniek): 21.998
 Aantal uurhokken met gegevens: 774
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 1.439

Recente publicaties: Naamlijst – Beenen & Winkelman (1993)

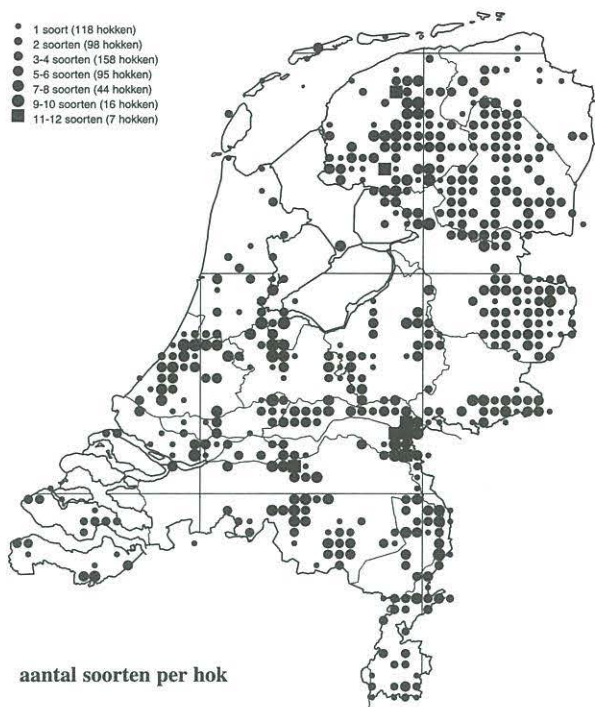
Bladsprietkevers Scarabaeoidea (0029)

Coördinator: Henk Pijpers
 Aantal soorten in Nederland: ca. 100
 Aantal soorten in databestand: 38

Aantal records (uniek): 7.150
 Aantal uurhokken met gegevens: 432
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 548

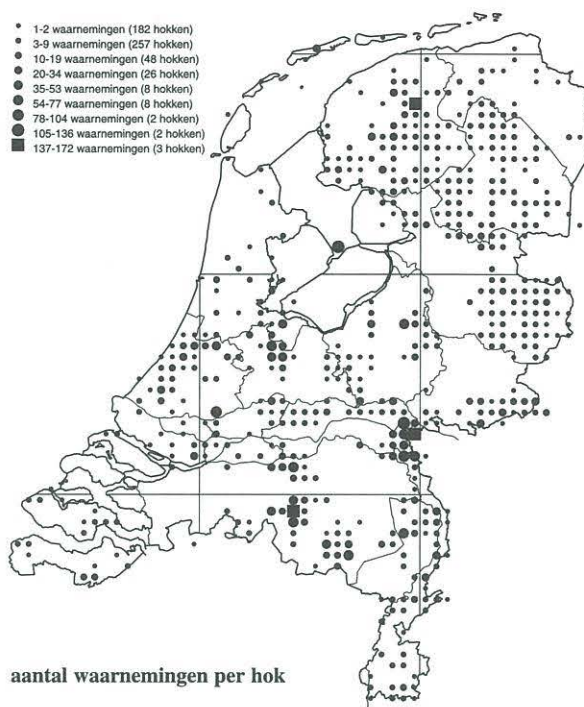
Bloedzuigers Hirudinea (1095)

- 1 soort (118 hokken)
- 2 soorten (98 hokken)
- 3-4 soorten (158 hokken)
- 5-6 soorten (95 hokken)
- 7-8 soorten (44 hokken)
- 9-10 soorten (16 hokken)
- 11-12 soorten (7 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-2 waarnemingen (182 hokken)
- 3-9 waarnemingen (257 hokken)
- 10-19 waarnemingen (48 hokken)
- 20-34 waarnemingen (26 hokken)
- 35-53 waarnemingen (8 hokken)
- 54-77 waarnemingen (8 hokken)
- 78-104 waarnemingen (2 hokken)
- 105-136 waarnemingen (2 hokken)
- 137-172 waarnemingen (3 hokken)

aantal waarnemingen per hok

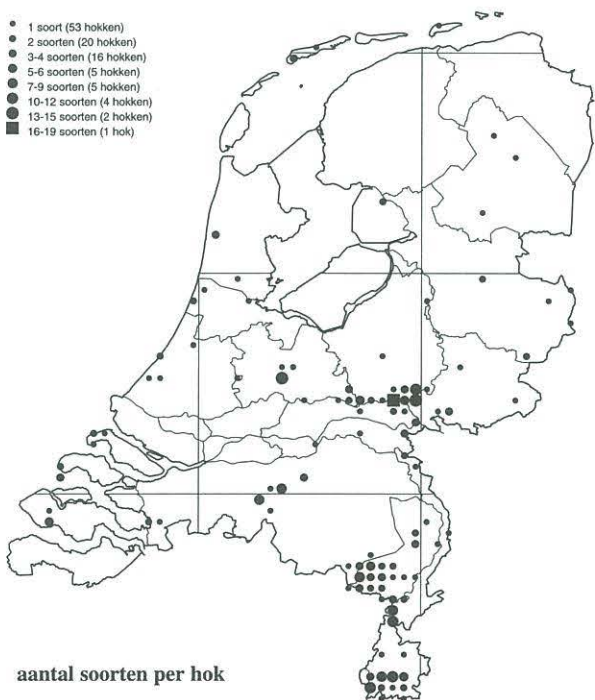
Coördinator: Gerard van der Velde
Aantal soorten in Nederland: 20
Aantal soorten in databestand: 16

Aantal records (uniek): 4.812
Aantal uurhokken met gegevens: 536
Aantal kilometerhokken met gegevens: 957

Recente publicaties: artikel (medicinale bloedzuiger) – Felix & van der Velde (2000)

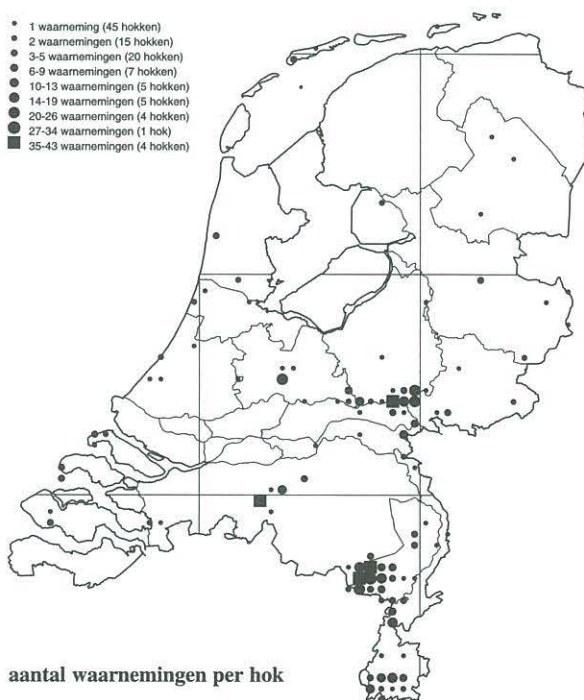
Boorvliegen Tephritidae (0062)

- 1 soort (53 hokken)
- 2 soorten (20 hokken)
- 3-4 soorten (16 hokken)
- 5-6 soorten (5 hokken)
- 7-9 soorten (5 hokken)
- 10-12 soorten (4 hokken)
- 13-15 soorten (2 hokken)
- 16-19 soorten (1 hok)

aantal soorten per hok

- 1 waarneming (45 hokken)
- 2 waarnemingen (15 hokken)
- 3-5 waarnemingen (20 hokken)
- 6-9 waarnemingen (7 hokken)
- 10-13 waarnemingen (5 hokken)
- 14-19 waarnemingen (5 hokken)
- 20-26 waarnemingen (4 hokken)
- 27-34 waarnemingen (1 hok)
- 35-43 waarnemingen (4 hokken)

aantal waarnemingen per hok

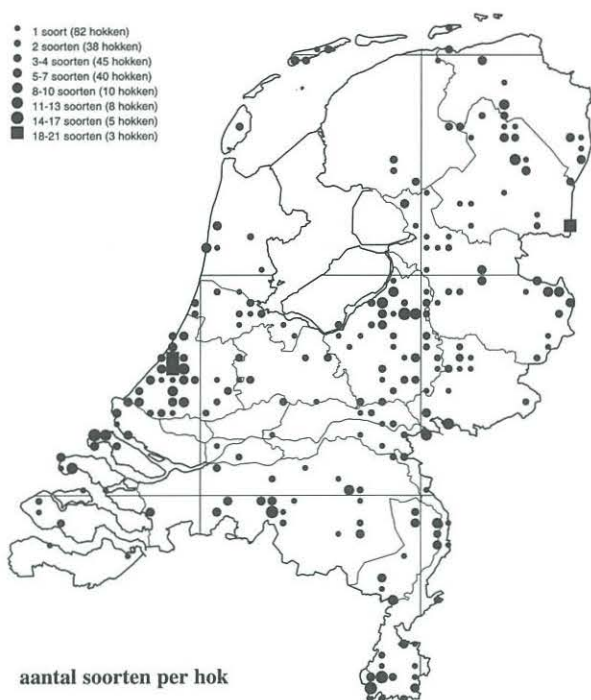
Coördinatoren: Bob van Aartsen & John Smit
Aantal soorten in Nederland: 77
Aantal soorten in databestand: 57

Aantal records (uniek): 685
Aantal uurhokken met gegevens: 94
Aantal kilometerhokken met gegevens: 226

Recente publicaties: Determinatietabel (beperkte verspreidingsgegevens) – Smit (in prep.).

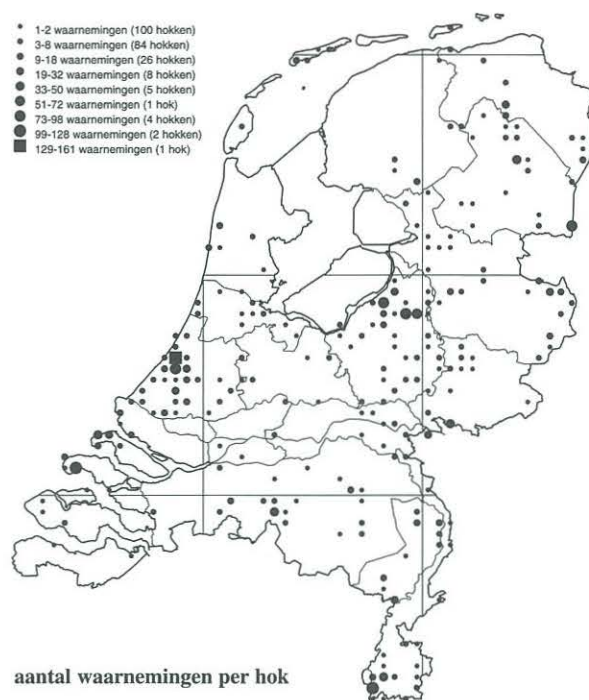
Bromvliegen Calliphoridae (0076)

- 1 soort (82 hokken)
- 2 soorten (38 hokken)
- 3-4 soorten (45 hokken)
- 5-7 soorten (40 hokken)
- 8-10 soorten (10 hokken)
- 11-13 soorten (8 hokken)
- 14-17 soorten (5 hokken)
- 18-21 soorten (3 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-2 waarnemingen (100 hokken)
- 3-8 waarnemingen (84 hokken)
- 9-18 waarnemingen (26 hokken)
- 19-32 waarnemingen (8 hokken)
- 33-50 waarnemingen (5 hokken)
- 51-72 waarnemingen (1 hok)
- 73-98 waarnemingen (4 hokken)
- 99-128 waarnemingen (2 hokken)
- 129-161 waarnemingen (1 hok)

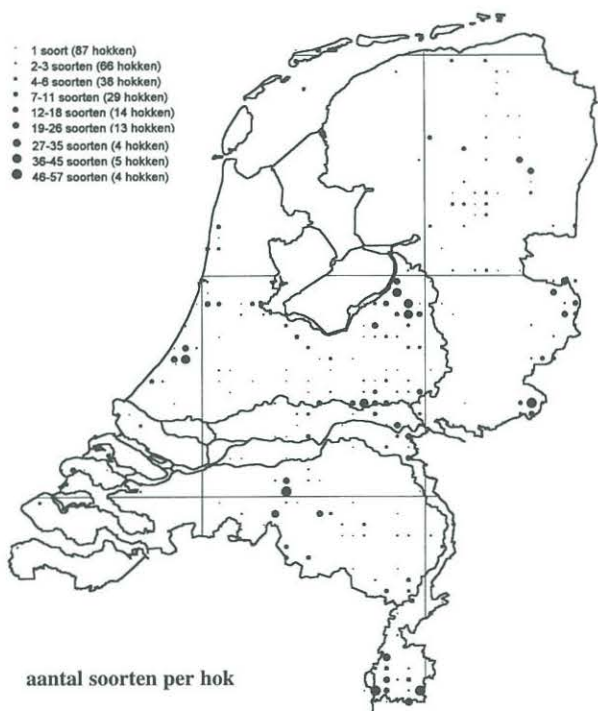
aantal waarnemingen per hok

Coördinator: Hans Huijbregts
 Aantal soorten in Nederland: ± 80
 Aantal soorten in databestand: 39

Aantal records (uniek): 2.051
 Aantal uurhokken met gegevens: 231
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 307

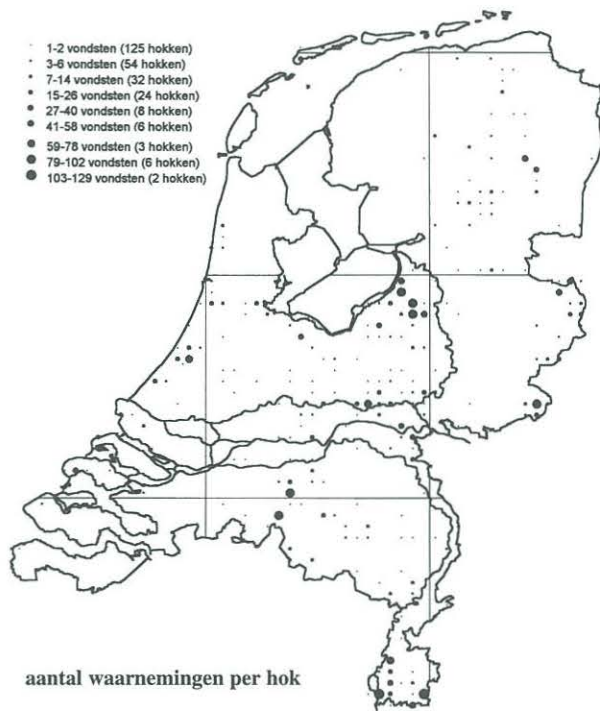
Dansvliegen Empidoidea exclusief *Hilara* (0051)

- 1 soort (87 hokken)
- 2-3 soorten (66 hokken)
- 4-6 soorten (38 hokken)
- 7-11 soorten (29 hokken)
- 12-18 soorten (14 hokken)
- 19-26 soorten (13 hokken)
- 27-35 soorten (4 hokken)
- 36-45 soorten (5 hokken)
- 46-57 soorten (4 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-2 vondsten (125 hokken)
- 3-6 vondsten (54 hokken)
- 7-14 vondsten (32 hokken)
- 15-26 vondsten (24 hokken)
- 27-40 vondsten (8 hokken)
- 41-58 vondsten (6 hokken)
- 59-78 vondsten (3 hokken)
- 79-102 vondsten (6 hokken)
- 103-129 vondsten (2 hokken)

aantal waarnemingen per hok

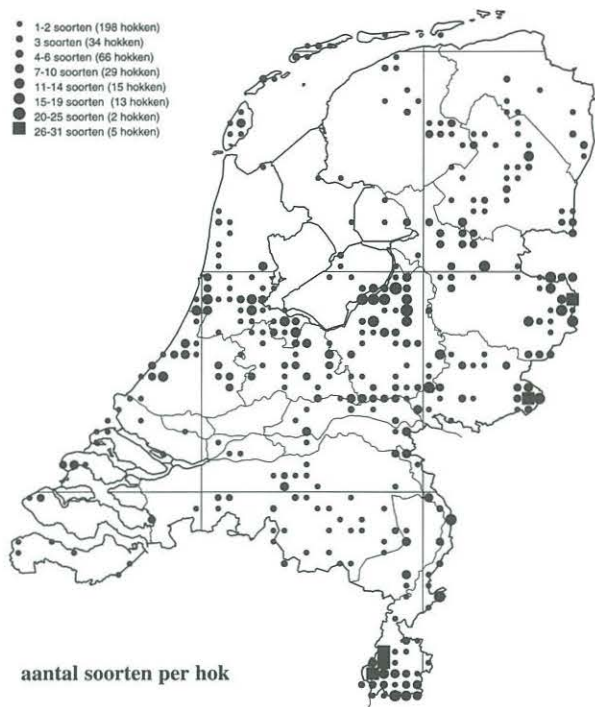
Coördinator: Paul Beuk
 Aantal soorten in Nederland: 260
 Aantal records (uniek): 3.002

Aantal uurhokken met gegevens: 249
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 260

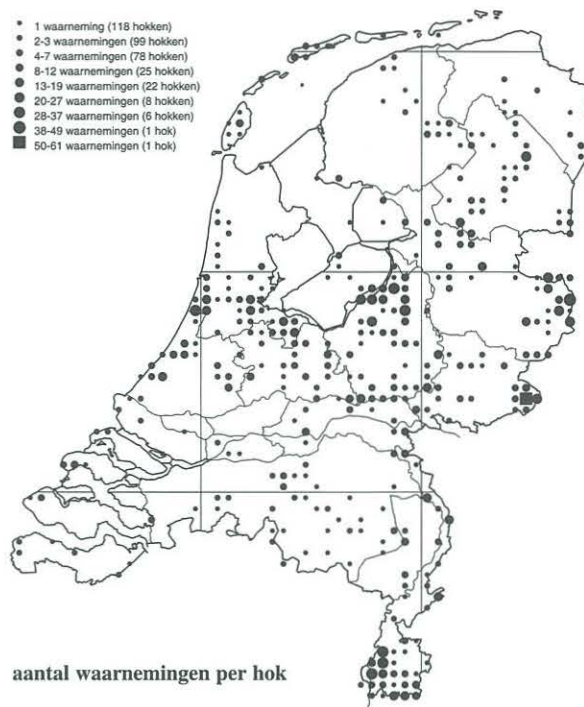
Recente publicaties: Determinatietabel (grote soorten, beperkte verspreidingsgegevens) – Van der Goot (1991)

Dansvliegen Empidoidea genus *Hilara* (0056)

- 1-2 soorten (198 hokken)
- 3 soorten (34 hokken)
- 4-6 soorten (66 hokken)
- 7-10 soorten (29 hokken)
- 11-14 soorten (15 hokken)
- 15-19 soorten (13 hokken)
- 20-25 soorten (2 hokken)
- 26-31 soorten (5 hokken)

- 1 waarneming (118 hokken)
- 2-3 waarnemingen (99 hokken)
- 4-7 waarnemingen (78 hokken)
- 8-12 waarnemingen (25 hokken)
- 13-19 waarnemingen (22 hokken)
- 20-27 waarnemingen (8 hokken)
- 28-37 waarnemingen (6 hokken)
- 38-49 waarnemingen (1 hok)
- 50-61 waarnemingen (1 hok)

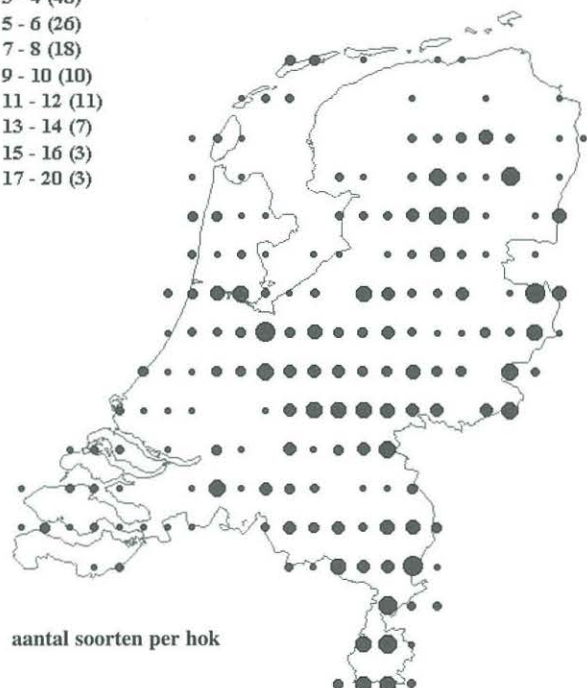
Coördinator: Paul Beuk
 Aantal soorten in Nederland: 57
 Aantal soorten in databestand: 57

Aantal records (uniek): 6.306
 Aantal uurhokken met gegevens: 362
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 561

Recente publicaties: Verspreidingsoverzicht –
 Van der Goot et al. (2000)

Dazen Tabanidae (1720)

- 1 - 2 (60)
- 3 - 4 (40)
- 5 - 6 (26)
- 7 - 8 (18)
- 9 - 10 (10)
- 11 - 12 (11)
- 13 - 14 (7)
- 15 - 16 (3)
- 17 - 20 (3)

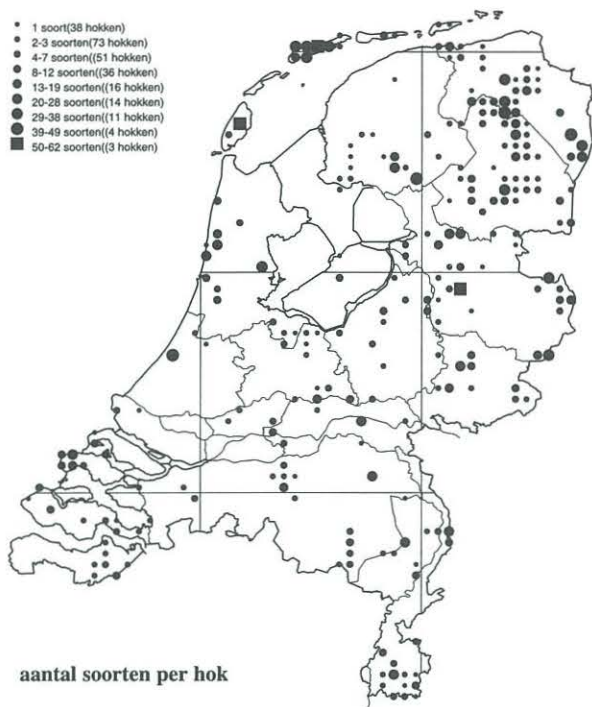
Coördinator: Theo Zeegers
 Aantal soorten in Nederland: 39
 Aantal soorten in databestand: 39

Aantal records (uniek): 2.626
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 647

Recente publicaties: Determinatietabel (beperkte verspreidingsgegevens) – Zeegers & Van Haaren (2000)

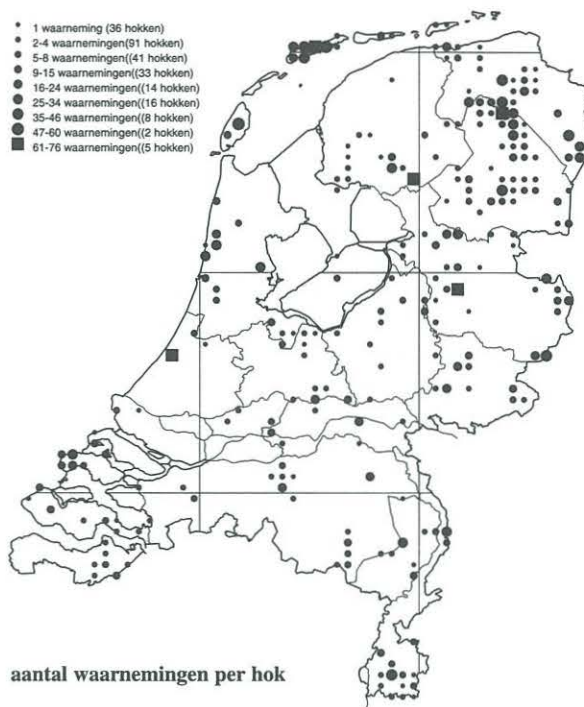
Echte vliegen Muscidae en Fanniidae (0077)

- 1 soort(38 hokken)
- 2-3 soorten(73 hokken)
- 4-7 soorten(51 hokken)
- 8-12 soorten(36 hokken)
- 13-19 soorten(16 hokken)
- 20-28 soorten(14 hokken)
- 29-38 soorten(11 hokken)
- 39-49 soorten(4 hokken)
- 50-62 soorten(3 hokken)

aantal soorten per hok

- 1 waarneming (36 hokken)
- 2-4 waarnemingen(51 hokken)
- 5-8 waarnemingen(41 hokken)
- 9-15 waarnemingen(33 hokken)
- 16-24 waarnemingen(14 hokken)
- 25-34 waarnemingen(16 hokken)
- 35-46 waarnemingen(8 hokken)
- 47-60 waarnemingen(2 hokken)
- 61-76 waarnemingen(5 hokken)

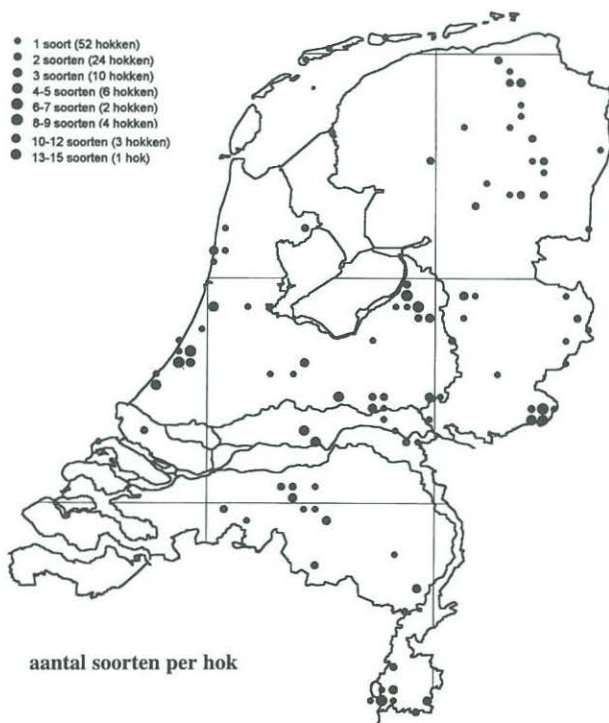
aantal waarnemingen per hok

Coördinator: Joop Prijs
 Aantal soorten in Nederland: 219
 Aantal soorten in databestand: 219

Aantal records (uniek): 2.470
 Aantal uurhokken met gegevens: 246
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 393

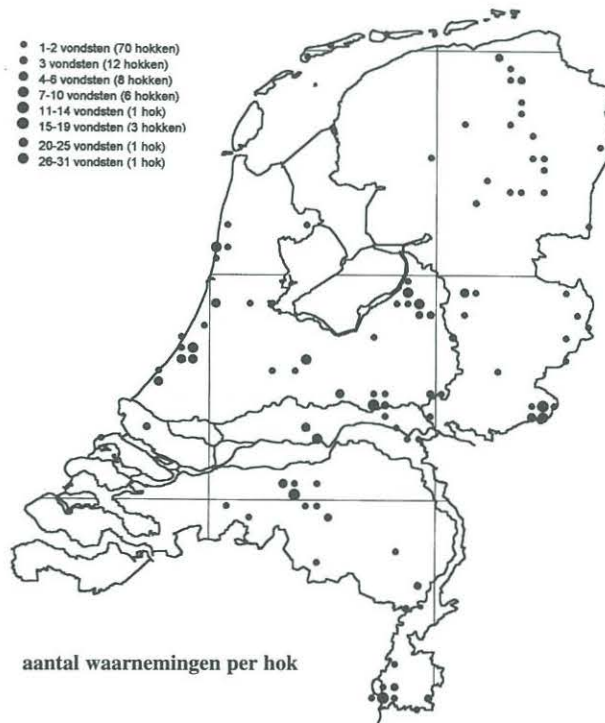
Fruityvliegen Drosophilidae (0049)

- 1 soort (52 hokken)
- 2 soorten (24 hokken)
- 3 soorten (10 hokken)
- 4-5 soorten (6 hokken)
- 6-7 soorten (2 hokken)
- 8-9 soorten (4 hokken)
- 10-12 soorten (3 hokken)
- 13-15 soorten (1 hok)

aantal soorten per hok

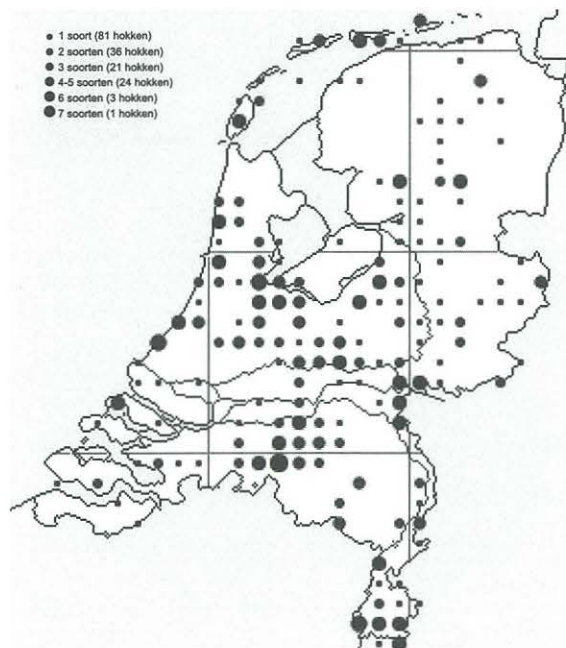
- 1-2 vondsten (70 hokken)
- 3 vondsten (12 hokken)
- 4-6 vondsten (8 hokken)
- 7-10 vondsten (6 hokken)
- 11-14 vondsten (1 hok)
- 15-19 vondsten (3 hokken)
- 20-25 vondsten (1 hok)
- 26-31 vondsten (1 hok)

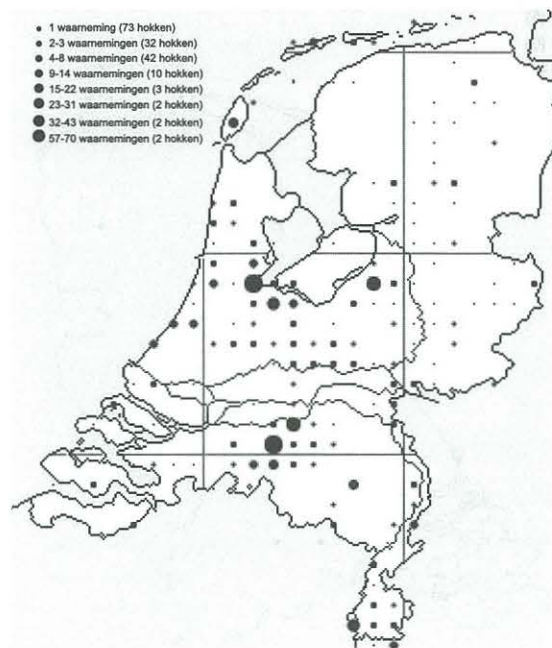
aantal waarnemingen per hok

Coördinator: Paul Beuk
 Aantal soorten in Nederland: 43
 Aantal records (uniek): 356

Aantal uurhokken met gegevens: 102
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 108

Grasvliegen Opomyzidae (0060)

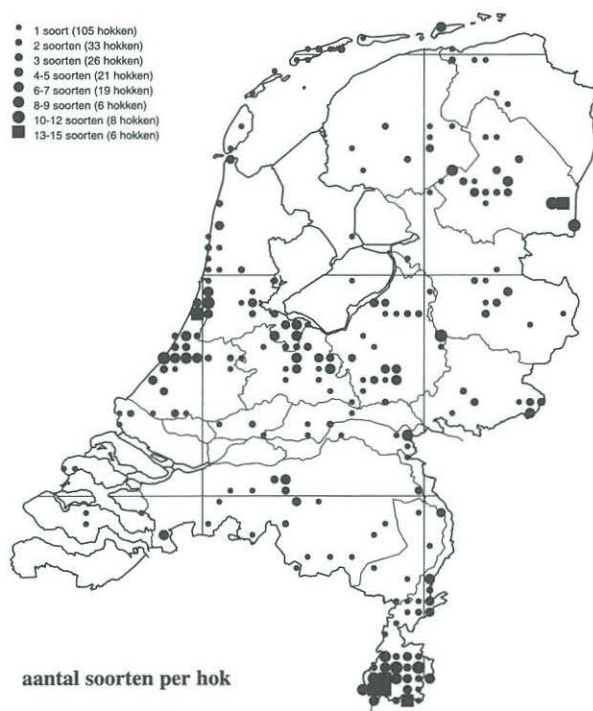
aantal soorten per hok

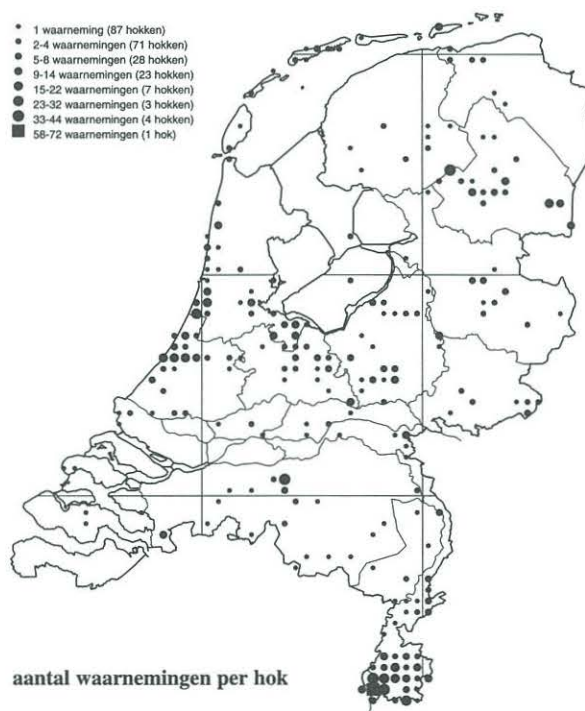
aantal waarnemingen per hok

Coördinator: Jan Willem van Zijl
 Aantal soorten in Nederland: 14
 Aantal soorten in databestand: 14

Aantal records (uniek): 804
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 199

Hooiwagens Opiliones (0058)

aantal soorten per hok

aantal waarnemingen per hok

Coördinator: G.L. Spoek
 Aantal soorten in Nederland: 26
 Aantal soorten in databestand: 13

Aantal records (uniek): 1.145
 Aantal uurhokken met gegevens: 224

Horzels Oestridae, Hypodermatidae & Gastrophilidae (0059)

- 1 (5)
- 2 (0)
- 3 (1)

aantal soorten per hok

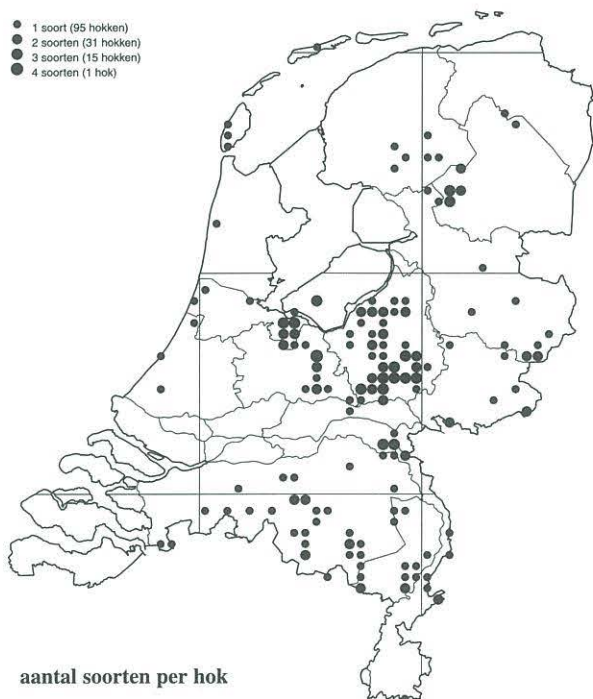
Coördinator: Theo Zeegers
 Aantal soorten in Nederland: 10
 Aantal soorten in databestand: 4

Aantal records (uniek): 14
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 8

Recente publicaties: Overzichtsartikel – Van Aartsen & Zeegers (1992)

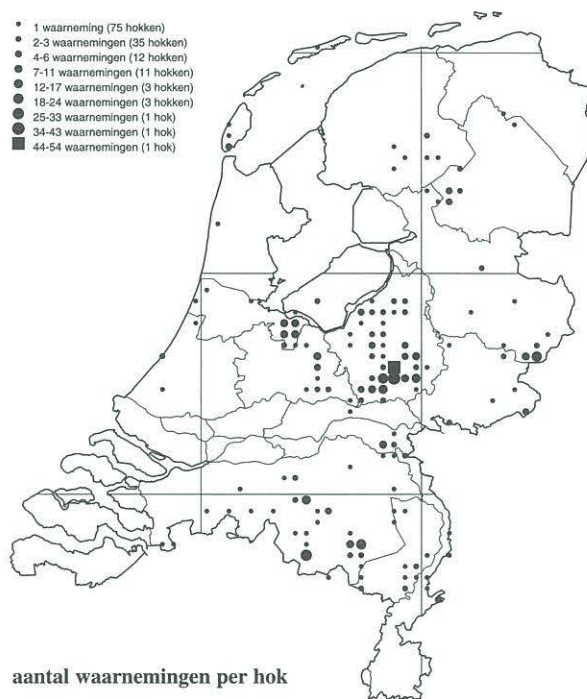
Kakkerlakken Blattaria (0046)

- 1 soort (95 hokken)
- 2 soorten (31 hokken)
- 3 soorten (15 hokken)
- 4 soorten (1 hok)

aantal soorten per hok

- 1 waarneming (75 hokken)
- 2-3 waarnemingen (35 hokken)
- 4-6 waarnemingen (12 hokken)
- 7-11 waarnemingen (11 hokken)
- 12-17 waarnemingen (3 hokken)
- 18-24 waarnemingen (3 hokken)
- 25-33 waarnemingen (1 hok)
- 34-43 waarnemingen (1 hok)
- 44-54 waarnemingen (1 hok)

aantal waarnemingen per hok

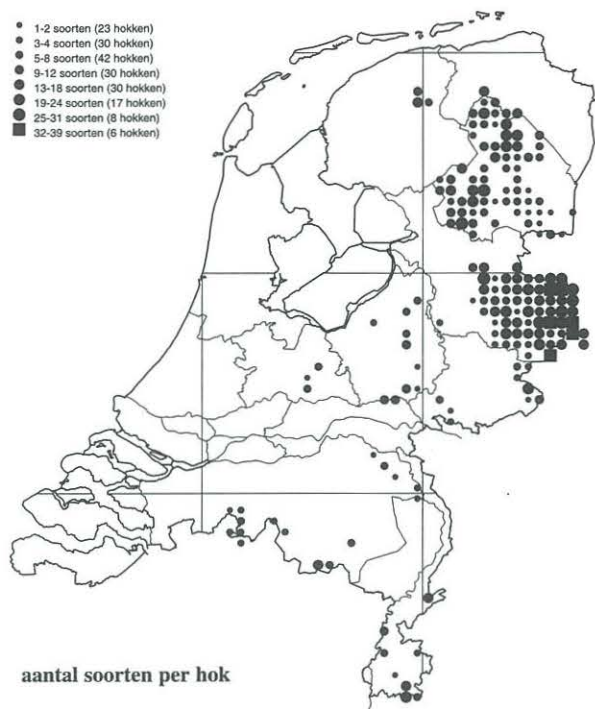
Coördinator: Roy Kleukers
 Aantal soorten in Nederland: 5
 Aantal soorten in databestand: 5
 Aantal records (uniek): 523

Aantal uurhokken met gegevens: 142
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 237
 Opmerkingen: Wijnand Heitmans verricht momenteel een grootschalig onderzoek naar de

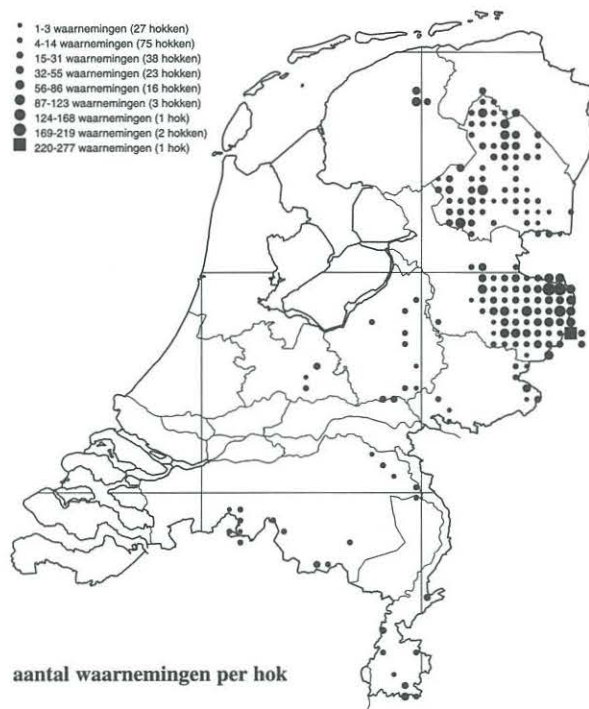
Nederlandse kakkerlakken. Deze gegevens zijn nog niet toegevoegd aan het hoofdbestand

Kokerjuffers Trichoptera (1580)

- 1-2 soorten (23 hokken)
- 3-4 soorten (30 hokken)
- 5-8 soorten (42 hokken)
- 9-12 soorten (30 hokken)
- 13-18 soorten (30 hokken)
- 19-24 soorten (17 hokken)
- 25-31 soorten (8 hokken)
- 32-39 soorten (6 hokken)

- 1-3 waarnemingen (27 hokken)
- 4-14 waarnemingen (75 hokken)
- 15-31 waarnemingen (38 hokken)
- 32-55 waarnemingen (23 hokken)
- 56-86 waarnemingen (16 hokken)
- 87-123 waarnemingen (3 hokken)
- 124-168 waarnemingen (1 hok)
- 169-219 waarnemingen (2 hokken)
- 220-277 waarnemingen (1 hok)

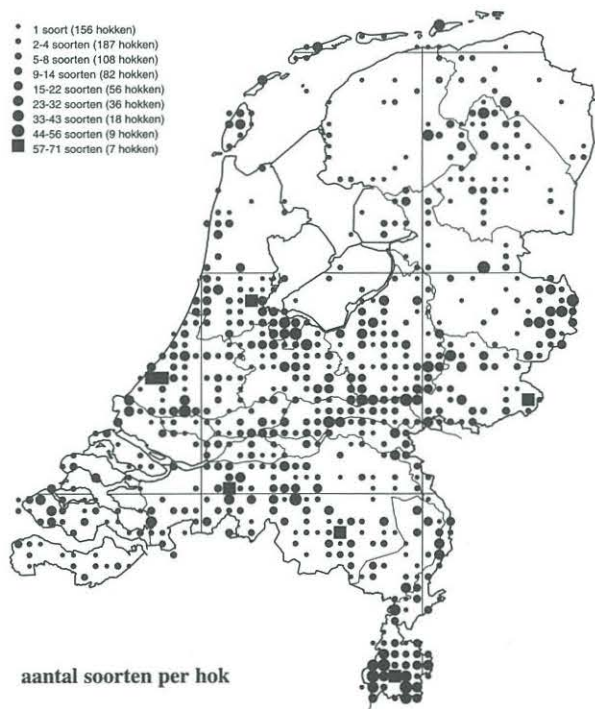
Coördinator: Bert Higler
 Aantal soorten in Nederland: 177
 Aantal soorten in databestand: 167

Aantal records (uniek): 4.899
 Aantal uurhokken met gegevens: 186
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 490

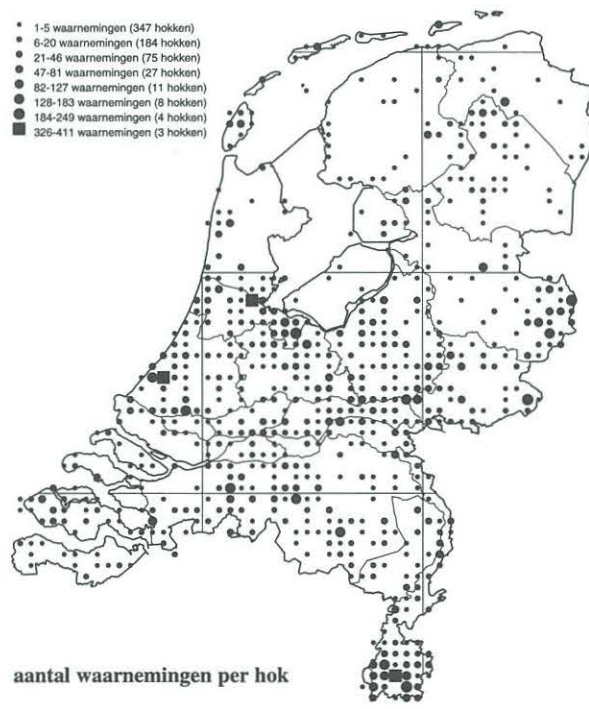
Opmerkingen: Databestand is in opbouw

Kortschildkevers Staphylinidae (0010)

- 1 soort (156 hokken)
- 2-4 soorten (187 hokken)
- 5-8 soorten (108 hokken)
- 9-14 soorten (82 hokken)
- 15-22 soorten (56 hokken)
- 23-32 soorten (36 hokken)
- 33-43 soorten (18 hokken)
- 44-56 soorten (9 hokken)
- 57-71 soorten (7 hokken)

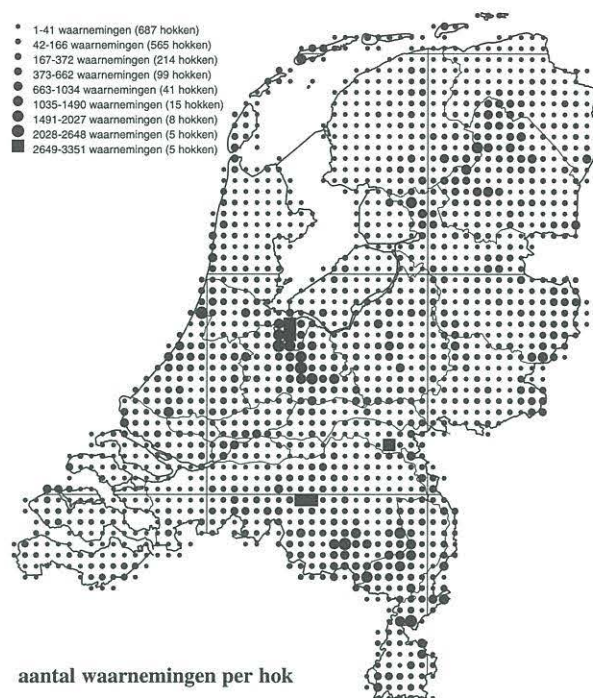
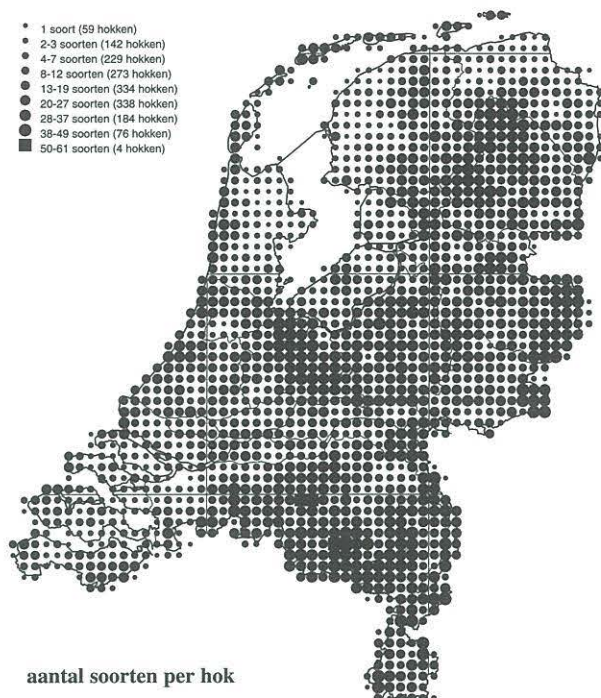
- 1-5 waarnemingen (347 hokken)
- 6-20 waarnemingen (184 hokken)
- 21-46 waarnemingen (75 hokken)
- 47-81 waarnemingen (27 hokken)
- 82-127 waarnemingen (11 hokken)
- 128-183 waarnemingen (8 hokken)
- 184-249 waarnemingen (4 hokken)
- 250-411 waarnemingen (3 hokken)

Coördinator: Franz van Stuivenberg
 Aantal soorten in Nederland: ca. 1000
 Aantal soorten in databestand: 115

Aantal records (uniek): 12.317
 Aantal uurhokken met gegevens: 659
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 1.046

Recente publicaties: Tabel/verspreidingsoverzicht Steninae – Stuivenberg (1997)

Libellen Odonata (1504)

Coördinator: Michiel van der Weide (NVL)

Aantal soorten in Nederland: 70

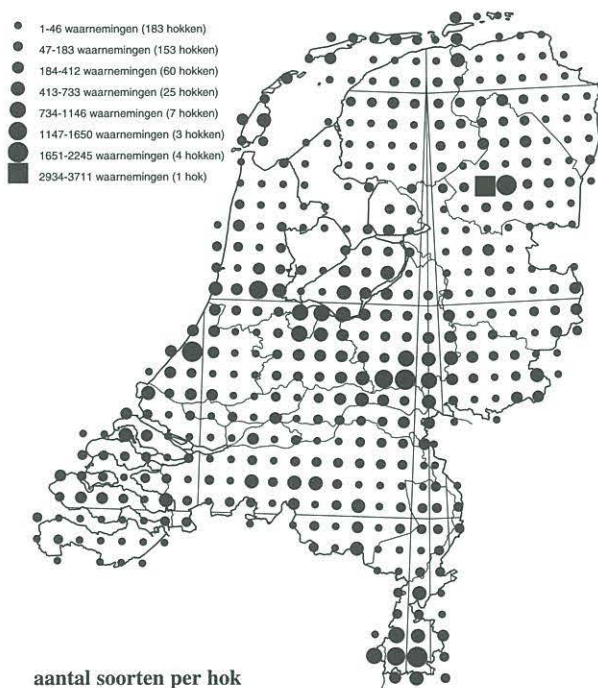
Aantal soorten in databestand: 70

Aantal records (uniek): 278.353

Aantal uurhokken met gegevens: 1.639

Aantal kilometerhokken met gegevens: 13.325

Recente publicaties: Verspreidingsoverzicht – Wasscher et al. (1995), determinatietabel – Wendler & Nüss (2002), handboek/atlas – NVL (2002, in druk)

Loopkevers Carabidae (0001 & 3001)

Coördinator: Hans Turin

Aantal soorten in Nederland: 380

Aantal soorten in databestand: 380

Aantal records (uniek): 150.532

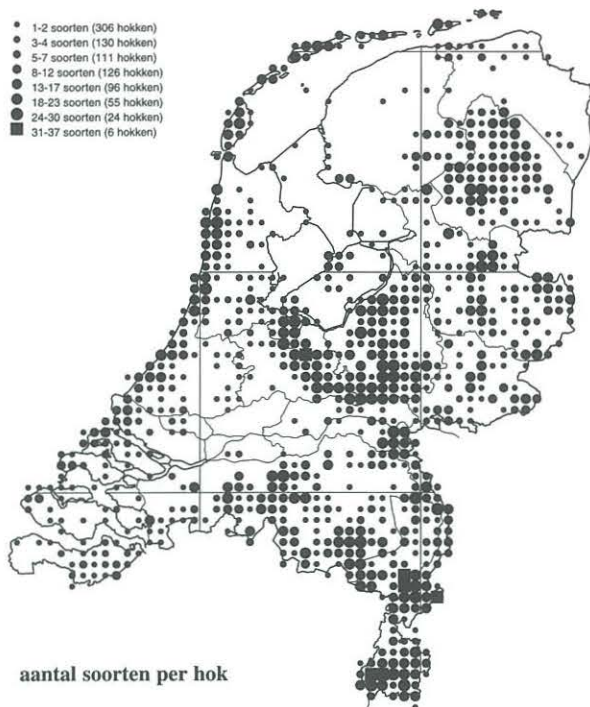
Aantal 10x10km-hokken met gegevens: 535

Aantal kilometerhokken met gegevens: 1.135

Recente publicaties: Handboek/atlas – Turin (2000), determinatietabel – Boeken et al. (2002).

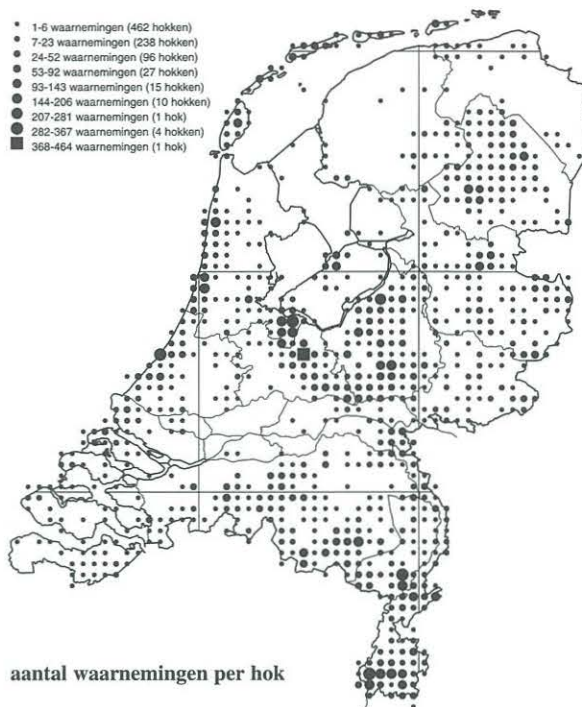
Mieren Formicidae (0052)

- 1-2 soorten (306 hokken)
- 3-4 soorten (130 hokken)
- 5-7 soorten (111 hokken)
- 8-12 soorten (126 hokken)
- 13-17 soorten (96 hokken)
- 18-23 soorten (55 hokken)
- 24-30 soorten (24 hokken)
- 31-37 soorten (6 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-6 waarnemingen (462 hokken)
- 7-23 waarnemingen (238 hokken)
- 24-52 waarnemingen (96 hokken)
- 53-92 waarnemingen (27 hokken)
- 93-143 waarnemingen (15 hokken)
- 144-206 waarnemingen (10 hokken)
- 207-281 waarnemingen (1 hok)
- 282-367 waarnemingen (4 hokken)
- 368-464 waarnemingen (1 hok)

aantal waarnemingen per hok

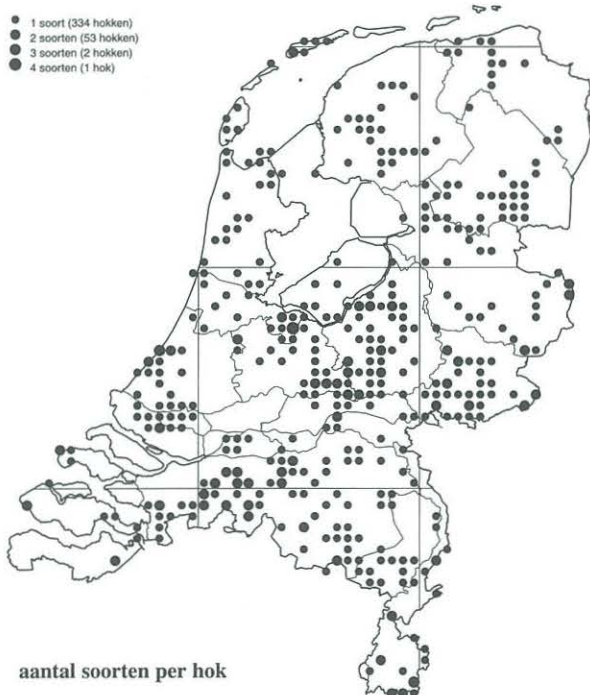
Coördinator: André van Loon
 Aantal soorten in Nederland: 55
 Aantal soorten in databestand: 55
 Aantal records (uniek): 20.051

Aantal uurhokken met gegevens: 854
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 2.774

Recente publicaties: Handboek/atlas – Peeters
 et al. (in prep.)

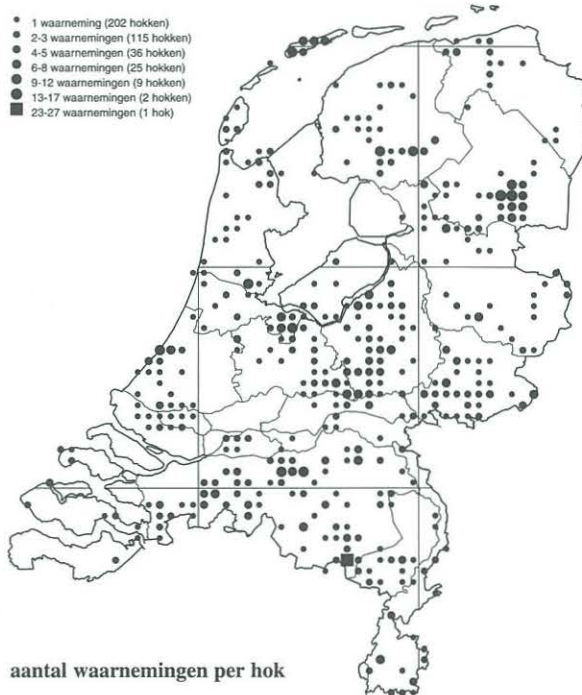
Oorwormen Dermoptera (0046)

- 1 soort (334 hokken)
- 2 soorten (53 hokken)
- 3 soorten (2 hokken)
- 4 soorten (1 hok)

aantal soorten per hok

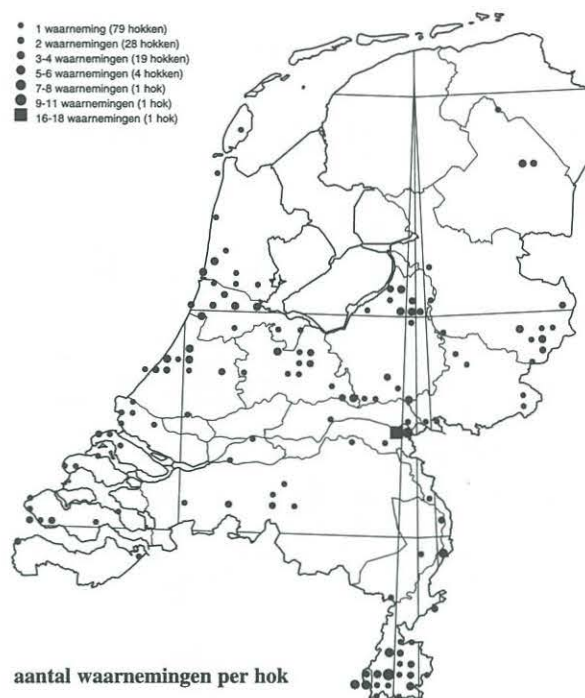
- 1 waarneming (202 hokken)
- 2-3 waarnemingen (115 hokken)
- 4-5 waarnemingen (36 hokken)
- 6-8 waarnemingen (25 hokken)
- 9-12 waarnemingen (9 hokken)
- 13-17 waarnemingen (2 hokken)
- 23-27 waarnemingen (1 hok)

aantal waarnemingen per hok

Coördinator: Roy Kleukers
 Aantal soorten in Nederland: 5
 Aantal soorten in databestand: 5

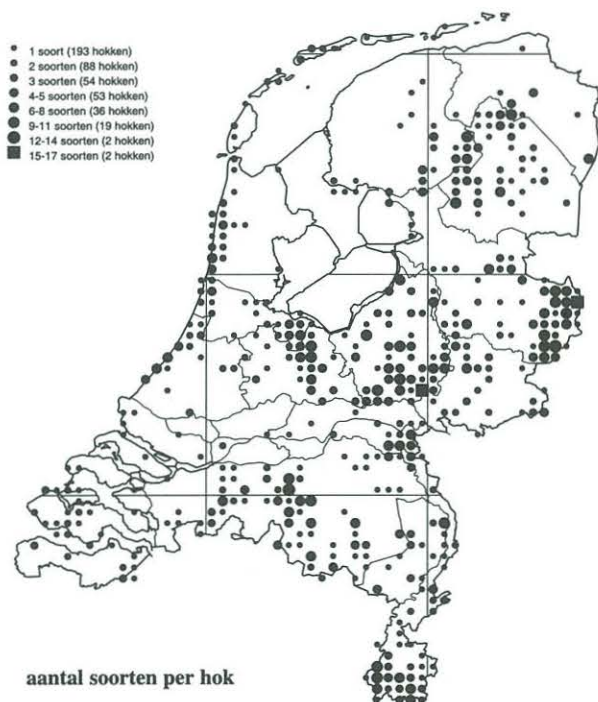
Aantal records (uniek): 950
 Aantal uurhokken met gegevens: 390
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 689

Pissebedvliegen Rhinophoridae (0057)

Coördinator: Hay Wijnhoven
 Aantal soorten in Nederland: 7
 Aantal soorten in databestand: 7

Aantal records (uniek): 640
 Aantal uurhokken met gegevens: 133
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 173

Recente publicaties: Overzichtsartikelen –
 Wijnhoven & Zeegers (1999), Wijnhoven
 (2001)

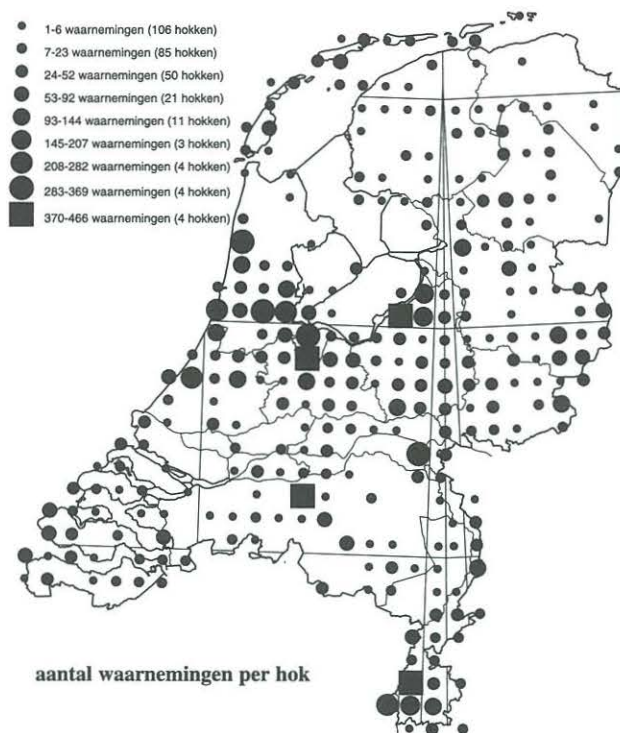
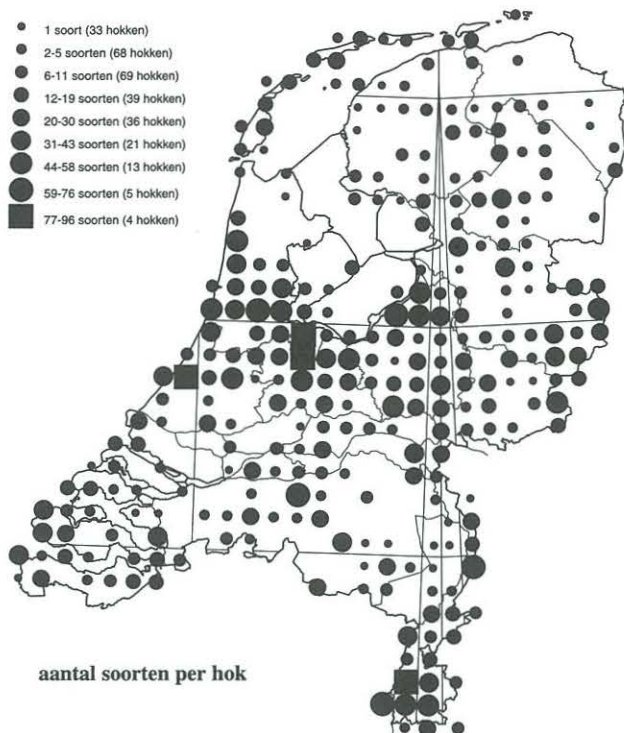
Roofvliegen Asilidae (0043)

Coördinator: Mark van Veen
 Aantal soorten in Nederland: 39
 Aantal soorten in databestand: 39

Aantal records (uniek): 7.126
 Aantal uurhokken met gegevens: 447
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 816

Recente publicaties: Handboek/atlas – Van Veen
 (1996)

Slankpootvliegen Dolichopodidae (0041)

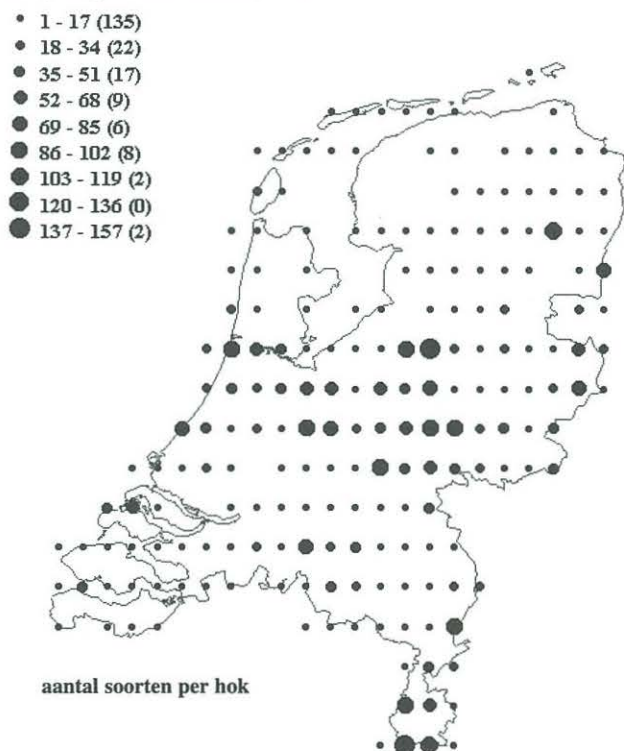

Coördinator: Henk Meuffels
 Aantal soorten in Nederland: 248
 Aantal soorten in databestand: 240

Aantal records (uniek): 10.447
 Aantal 10x10 kilometerhokken met gegevens: 288

Opmerkingen: Bestand gedigitaliseerd en
 beheerd door Mark Pollet

Sluipvliegen Tachinidae (0059)

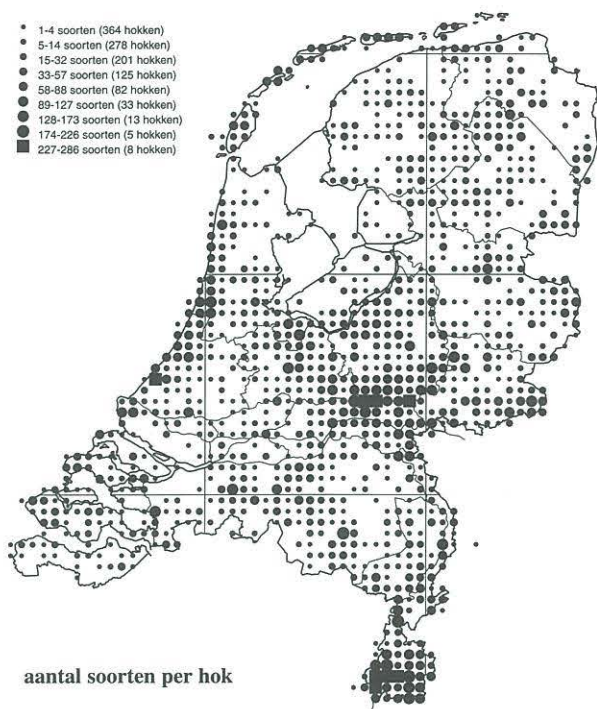
Coördinator: Theo Zeegers
 Aantal soorten in Nederland: 326
 Aantal soorten in databestand: 326

Aantal records (uniek): 15.189
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 1.254

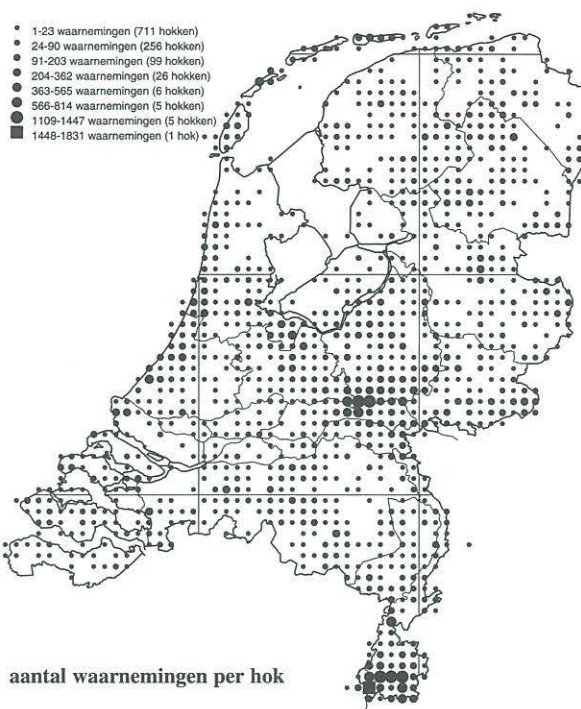
Recente publicaties: naamlijst (beperkte ver-
 spreidingsgegevens) – Zeegers (1998), aanvul-
 ling: Zeegers et al. (2001)

Snuitkevers Curculionoidea (0042)

- 1-4 soorten (364 hokken)
- 5-14 soorten (278 hokken)
- 15-32 soorten (201 hokken)
- 33-57 soorten (125 hokken)
- 58-88 soorten (82 hokken)
- 89-127 soorten (53 hokken)
- 128-173 soorten (13 hokken)
- 174-226 soorten (5 hokken)
- 227-286 soorten (8 hokken)

aantal soorten per hok

aantal waarnemingen per hok

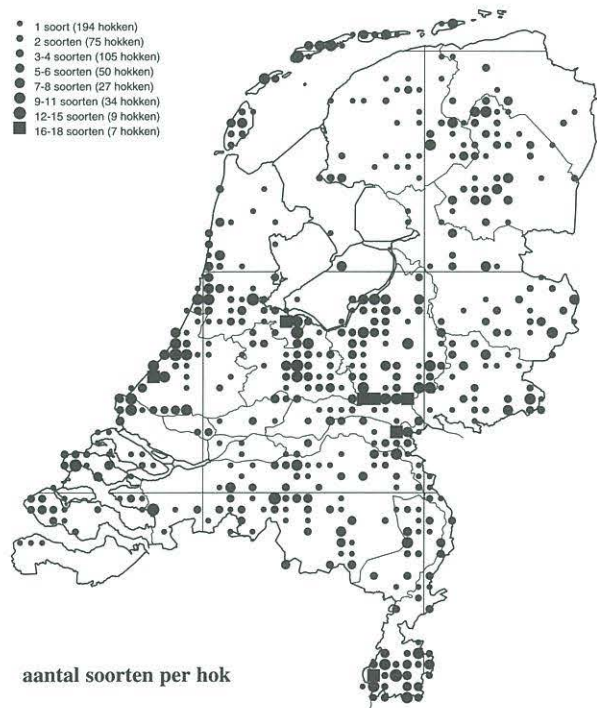
Coördinator: Theodoor Heijerman
 Aantal soorten in Nederland: 596
 Aantal soorten in databestand: 596

Aantal records (uniek): 62.976
 Aantal uurhokken met gegevens: 1.109
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 2.410

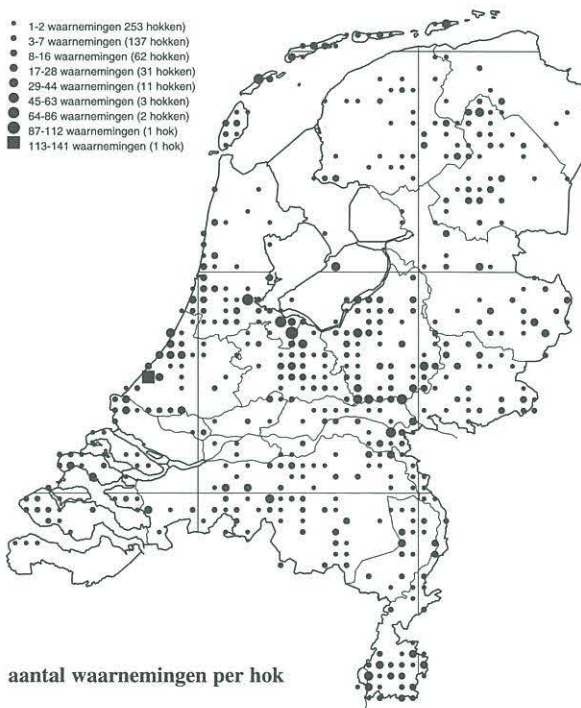
Recente publicaties: Naamlijst – Heijerman (1993)
 Opmerkingen: Databestand is in opbouw

Spiegelkevers Histeridae (0031)

- 1 soort (194 hokken)
- 2 soorten (75 hokken)
- 3-4 soorten (105 hokken)
- 5-6 soorten (50 hokken)
- 7-8 soorten (27 hokken)
- 9-11 soorten (34 hokken)
- 12-15 soorten (9 hokken)
- 16-18 soorten (7 hokken)

aantal soorten per hok

aantal waarnemingen per hok

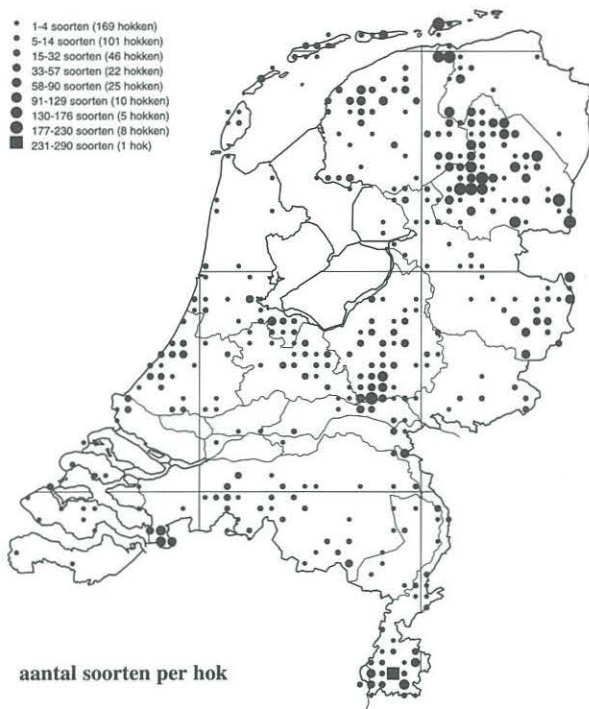
Coördinator: Henk Vallenduik
 Aantal soorten in Nederland: 83
 Aantal soorten in databestand: 48
 Aantal records (uniek): 3.519

Aantal uurhokken met gegevens: 501
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 732
 Recent publicaties: Determinatietabel/verspreidingsoverzicht (aasgerelateerde soorten) –

Schilthuizen & Vallenduik (1998)
 Opmerkingen: Er wordt momenteel niet actief gewerkt aan bestandsopbouw

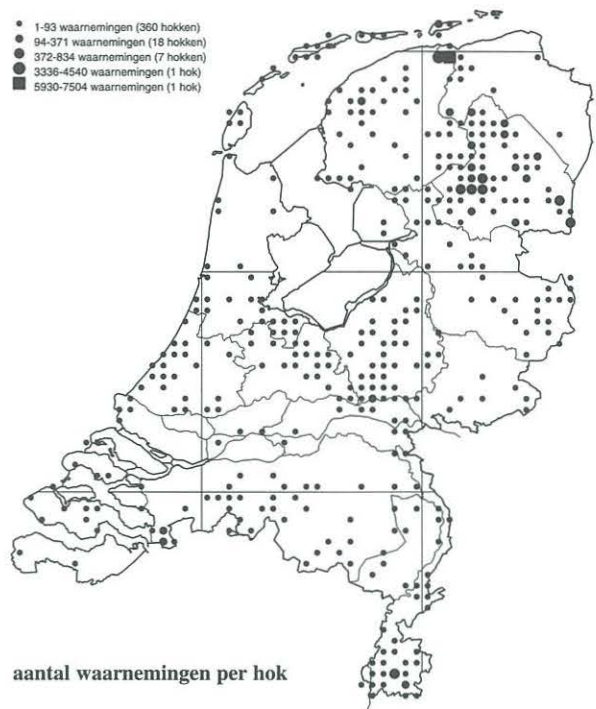
Spinnen Araneae (0005)

- 1-4 soorten (169 hokken)
- 5-14 soorten (101 hokken)
- 15-32 soorten (46 hokken)
- 33-57 soorten (22 hokken)
- 58-90 soorten (25 hokken)
- 91-129 soorten (10 hokken)
- 130-176 soorten (5 hokken)
- 177-230 soorten (8 hokken)
- 231-290 soorten (1 hok)

aantal soorten per hok

- 1-93 waarnemingen (360 hokken)
- 94-371 waarnemingen (18 hokken)
- 372-834 waarnemingen (7 hokken)
- 835-4540 waarnemingen (1 hok)
- 4541-5930 waarnemingen (1 hok)

aantal waarnemingen per hok

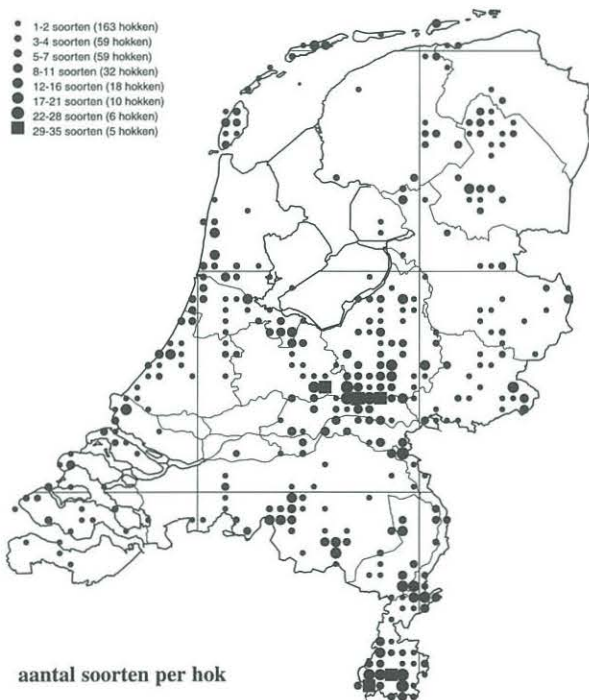
Coördinator: Peter van Helsdingen
 Aantal soorten in Nederland: 640
 Aantal soorten in databestand: 445

Aantal records (uniek): 22.427
 Aantal uurhokken met gegevens: 387
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 611

Recente publicaties: Catalogus – Van Helsdingen (1999)
 Opmerkingen: Databestand is in opbouw

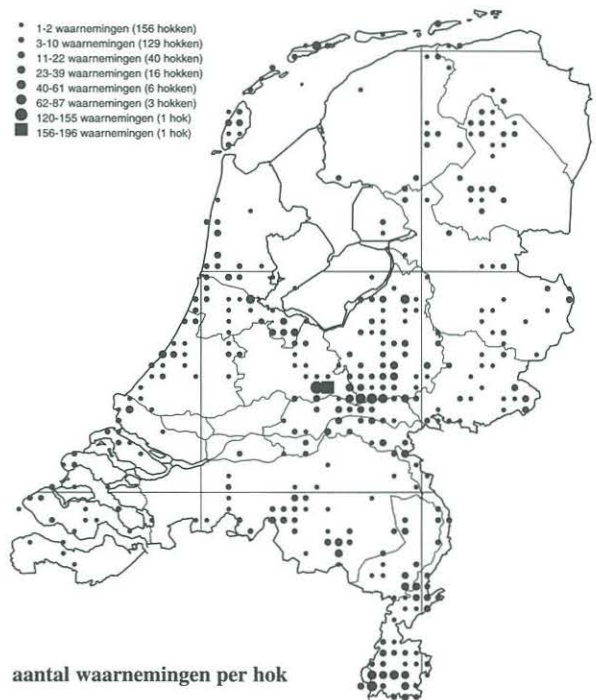
Spoorcicaden Delphacidae (0040)

- 1-2 soorten (163 hokken)
- 3-4 soorten (59 hokken)
- 5-7 soorten (59 hokken)
- 8-11 soorten (32 hokken)
- 12-16 soorten (18 hokken)
- 17-21 soorten (10 hokken)
- 22-28 soorten (6 hokken)
- 29-35 soorten (5 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-2 waarnemingen (156 hokken)
- 3-10 waarnemingen (129 hokken)
- 11-22 waarnemingen (40 hokken)
- 23-39 waarnemingen (16 hokken)
- 40-61 waarnemingen (6 hokken)
- 62-87 waarnemingen (3 hokken)
- 120-155 waarnemingen (1 hok)
- 156-196 waarnemingen (1 hok)

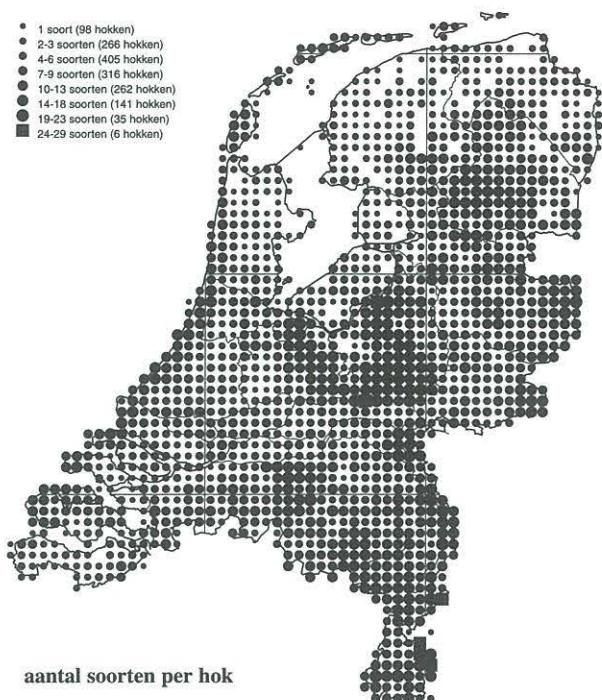
aantal waarnemingen per hok

Coördinator: Kees den Bieman
 Aantal soorten in Nederland: 69
 Aantal soorten in databestand: 69

Aantal records (uniek): 4.534
 Aantal uurhokken met gegevens: 544

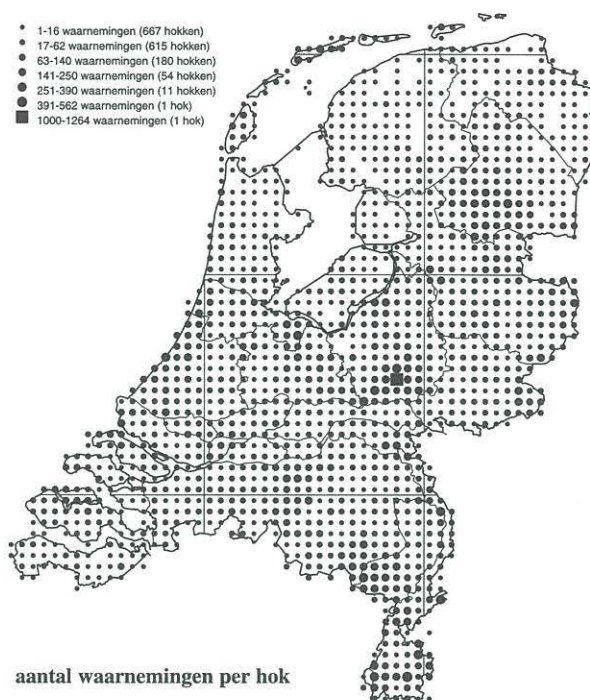
Sprinkhanen en krekels Orthoptera (0046)

- 1 soort (98 hokken)
- 2-3 soorten (266 hokken)
- 4-6 soorten (405 hokken)
- 7-9 soorten (316 hokken)
- 10-13 soorten (262 hokken)
- 14-18 soorten (141 hokken)
- 19-23 soorten (35 hokken)
- 24-29 soorten (6 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-16 waarnemingen (667 hokken)
- 17-62 waarnemingen (615 hokken)
- 63-140 waarnemingen (180 hokken)
- 141-250 waarnemingen (54 hokken)
- 251-390 waarnemingen (11 hokken)
- 391-962 waarnemingen (1 hok)
- 1000-1264 waarnemingen (1 hok)

aantal waarnemingen per hok

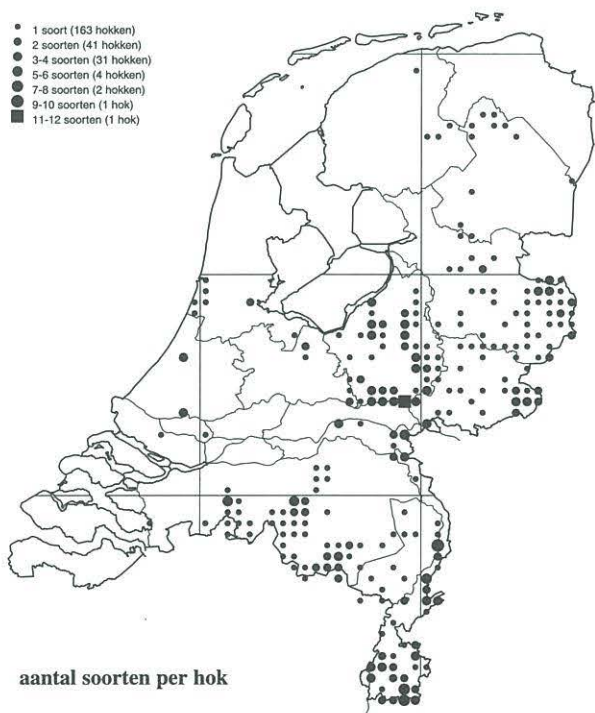
Coördinator: Roy Kleukers
 Aantal soorten in Nederland: 45
 Aantal soorten in databestand: 45

Aantal records (uniek): 60.187
 Aantal uurhokken met gegevens: 1.529
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 12.535

Recente publicaties: Handboek/atlas – Kleukers et al. (1997)

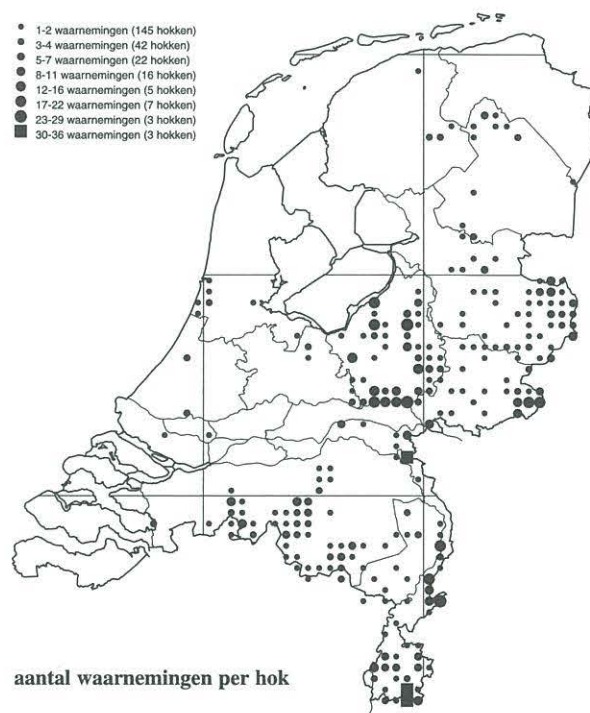
Steenvliegen Plecoptera (1510)

- 1 soort (163 hokken)
- 2 soorten (41 hokken)
- 3-4 soorten (31 hokken)
- 5-6 soorten (4 hokken)
- 7-8 soorten (2 hokken)
- 9-10 soorten (1 hok)
- 11-12 soorten (1 hok)

aantal soorten per hok

- 1-2 waarnemingen (145 hokken)
- 3-4 waarnemingen (42 hokken)
- 5-7 waarnemingen (22 hokken)
- 8-11 waarnemingen (16 hokken)
- 12-16 waarnemingen (5 hokken)
- 17-22 waarnemingen (7 hokken)
- 23-29 waarnemingen (3 hokken)
- 30-36 waarnemingen (3 hokken)

aantal waarnemingen per hok

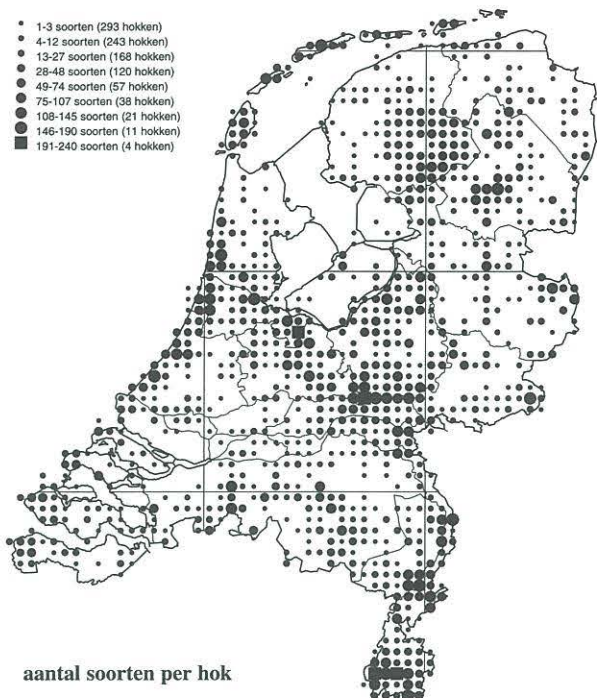
Coördinator: vacant
 Aantal soorten in Nederland: 28
 Aantal soorten in databestand: 28

Aantal records (uniek): 1.406
 Aantal uurhokken met gegevens: 243
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 448

Opmerkingen: Er wordt momenteel niet actief gewerkt aan bestandsopbouw

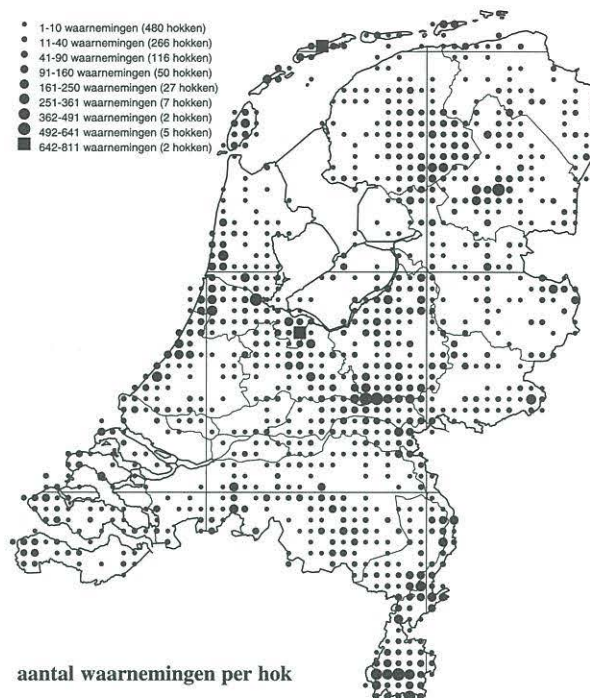
Wantsen Hemiptera (0064) - terrestrische wantsen

- 1-3 soorten (293 hokken)
- 4-12 soorten (243 hokken)
- 13-27 soorten (168 hokken)
- 28-48 soorten (120 hokken)
- 49-74 soorten (57 hokken)
- 75-107 soorten (38 hokken)
- 108-145 soorten (21 hokken)
- 146-190 soorten (11 hokken)
- 191-240 soorten (4 hokken)

aantal soorten per hok

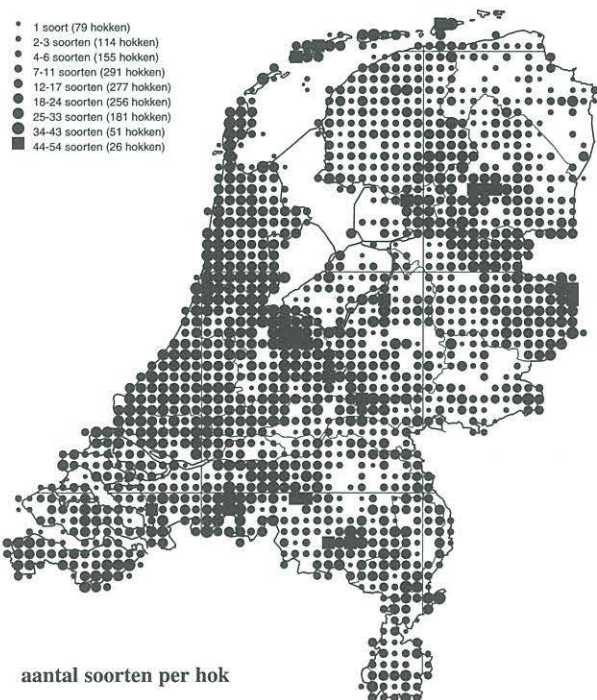
- 1-10 waarnemingen (480 hokken)
- 11-40 waarnemingen (266 hokken)
- 41-90 waarnemingen (116 hokken)
- 91-160 waarnemingen (60 hokken)
- 161-250 waarnemingen (27 hokken)
- 251-361 waarnemingen (7 hokken)
- 362-491 waarnemingen (2 hokken)
- 492-641 waarnemingen (5 hokken)
- 642-811 waarnemingen (2 hokken)

aantal waarnemingen per hok

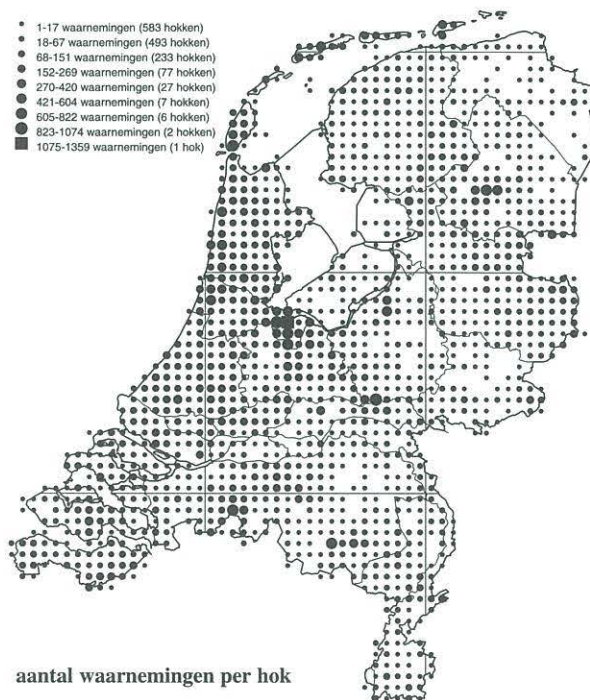
Wantsen Hemiptera (0064) - water-, oppervlakte- en oeverwantsen

- 1 soort (79 hokken)
- 2-3 soorten (114 hokken)
- 4-6 soorten (155 hokken)
- 7-11 soorten (291 hokken)
- 12-17 soorten (277 hokken)
- 18-24 soorten (256 hokken)
- 25-33 soorten (181 hokken)
- 34-43 soorten (51 hokken)
- 44-54 soorten (26 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-17 waarnemingen (583 hokken)
- 18-67 waarnemingen (493 hokken)
- 68-151 waarnemingen (233 hokken)
- 152-269 waarnemingen (77 hokken)
- 270-420 waarnemingen (27 hokken)
- 421-604 waarnemingen (7 hokken)
- 605-822 waarnemingen (6 hokken)
- 823-1074 waarnemingen (2 hokken)
- 1075-1359 waarnemingen (1 hok)

aantal waarnemingen per hok

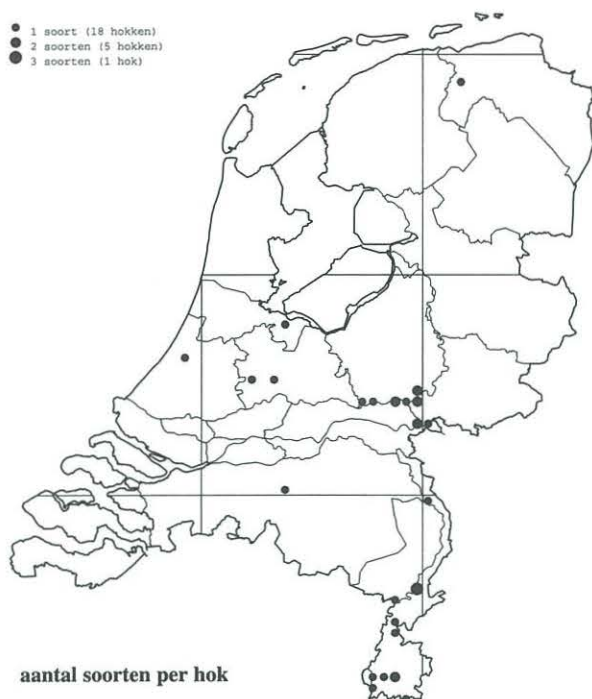
Coördinator: Berend Aukema
 Aantal soorten in Nederland: 630
 Aantal soorten in databestand: 627
 Aantal records (uniek): 119.348
 Aantal uurhokken met gegevens: 1.487

Aantal kilometerhokken met gegevens: 6.690
 Recente publicaties: Naamlijst – Aukema (1989), verspreidingsoverzicht (deel 1) – Aukema et al. 2002 (in druk).
 Opmerkingen: Deel 1 van het verspreidings-

overzicht behandelt de water-, oppervlakte- en oeverwantsen. Deel 2 t/m 5 zullen de komende jaren verschijnen. Databestand is in opbouw

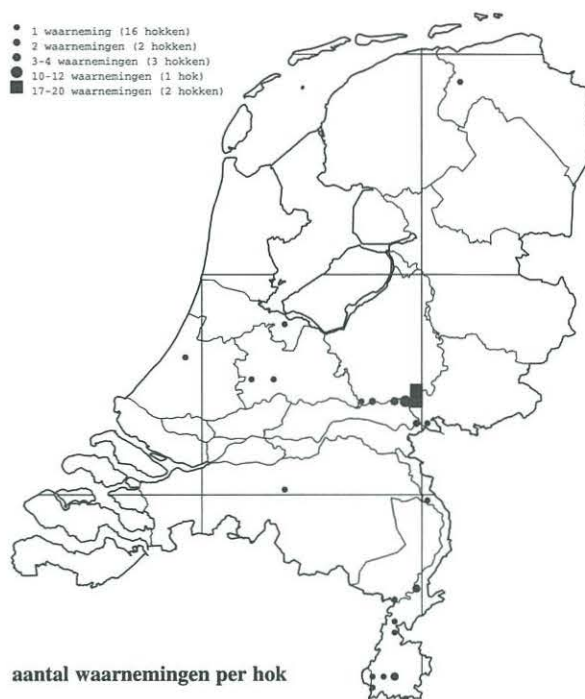
Waaivleugeligen Strepsiptera (0072)

- 1 soort (18 hokken)
- 2 soorten (5 hokken)
- 3 soorten (1 hok)

aantal soorten per hok

- 1 waarneming (16 hokken)
- 2 waarnemingen (2 hokken)
- 3-4 waarnemingen (3 hokken)
- 10-12 waarnemingen (1 hok)
- 17-20 waarnemingen (2 hokken)

aantal waarnemingen per hok

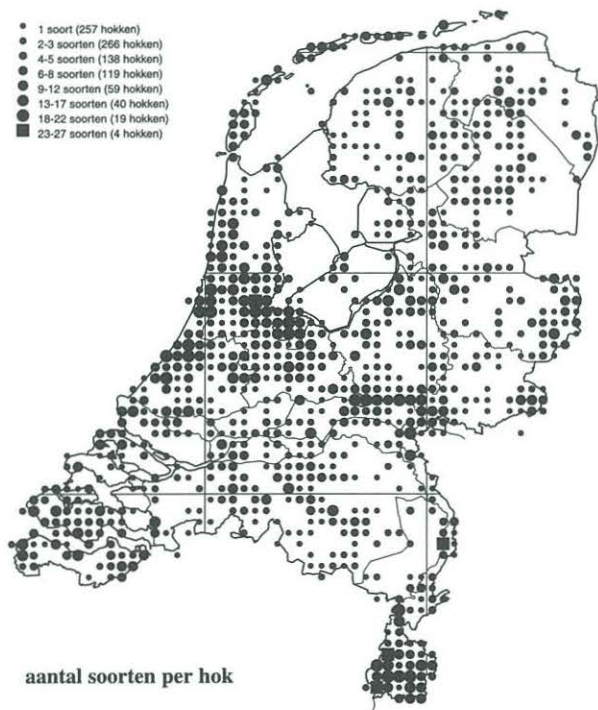
Coördinator: John Smit
 Aantal soorten in Nederland: 4
 Aantal soorten in databestand: 4

Aantal records (uniek): 82
 Aantal uurhokken met gegevens: 24
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 32

Recente publicaties: Overzichtsartikel – Smit (2001)

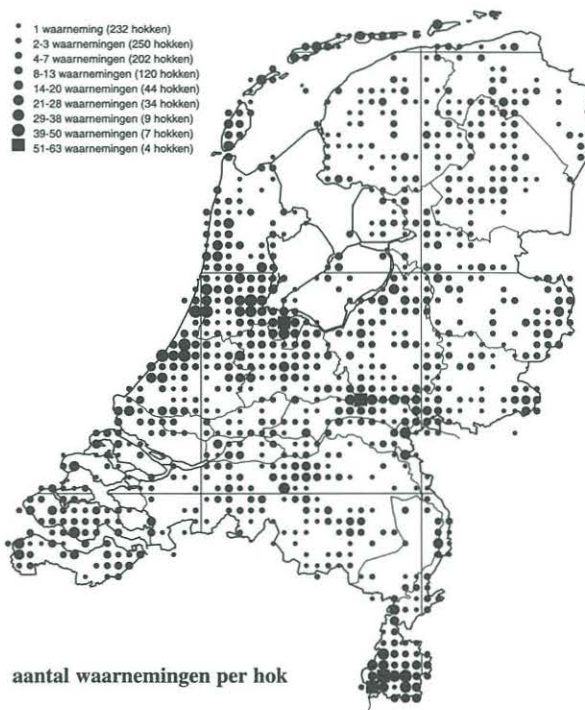
Wapenvliegen Stratiomyidae (0045)

- 1 soort (257 hokken)
- 2-3 soorten (266 hokken)
- 4-5 soorten (138 hokken)
- 6-8 soorten (119 hokken)
- 9-12 soorten (59 hokken)
- 13-17 soorten (40 hokken)
- 18-22 soorten (19 hokken)
- 23-27 soorten (4 hokken)

aantal soorten per hok

- 1 waarneming (232 hokken)
- 2-3 waarnemingen (250 hokken)
- 4-7 waarnemingen (202 hokken)
- 8-13 waarnemingen (120 hokken)
- 14-20 waarnemingen (44 hokken)
- 21-28 waarnemingen (34 hokken)
- 29-38 waarnemingen (9 hokken)
- 39-50 waarnemingen (7 hokken)
- 51-63 waarnemingen (4 hokken)

aantal waarnemingen per hok

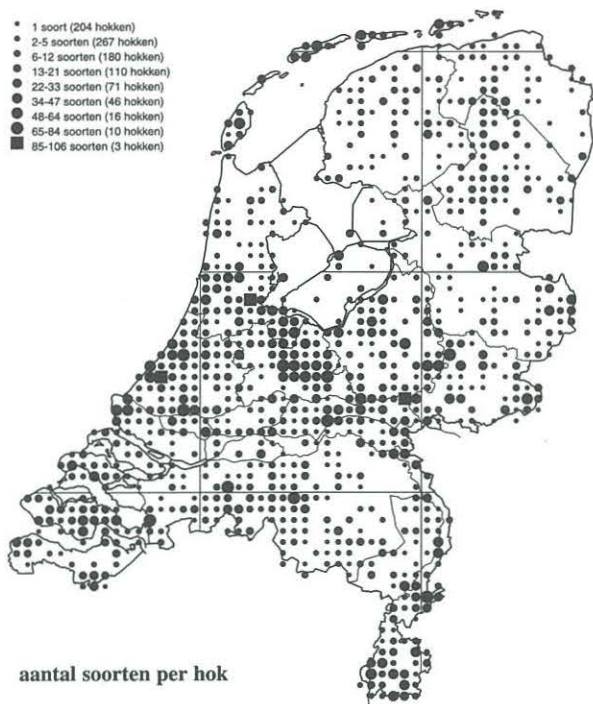
Coördinator: Ben Brugge
 Aantal soorten in Nederland: 47
 Aantal soorten in databestand: 45

Aantal records (uniek): 11.471
 Aantal uurhokken met gegevens: 902
 Aantal kilometerhokken met gegevens: 2.184

Recente publicaties: Determinatietabel/verspreidingsoverzicht – Brugge (2002)

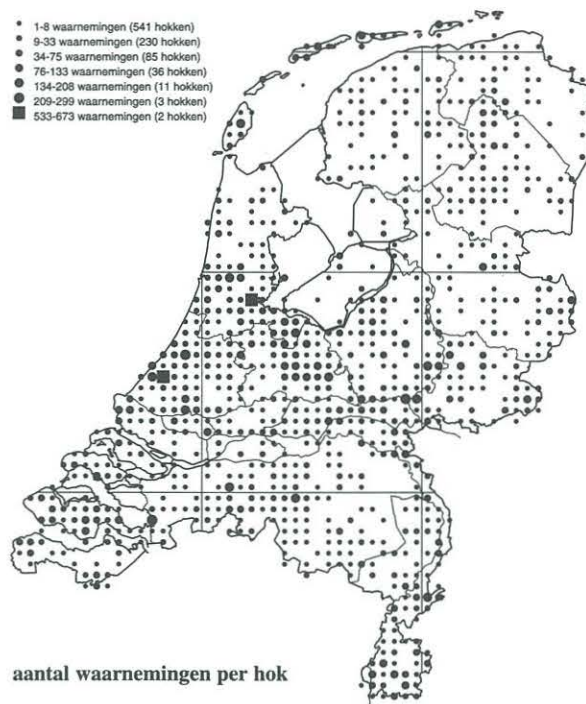
Waterkevers Coleoptera-aquatica (1550)

- 1 soort (204 hokken)
- 2-5 soorten (267 hokken)
- 6-12 soorten (180 hokken)
- 13-21 soorten (110 hokken)
- 22-33 soorten (71 hokken)
- 34-47 soorten (46 hokken)
- 48-64 soorten (16 hokken)
- 65-84 soorten (10 hokken)
- 85-106 soorten (3 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-8 waarnemingen (541 hokken)
- 9-33 waarnemingen (230 hokken)
- 34-75 waarnemingen (85 hokken)
- 76-133 waarnemingen (36 hokken)
- 134-208 waarnemingen (11 hokken)
- 209-299 waarnemingen (3 hokken)
- 533-673 waarnemingen (2 hokken)

aantal waarnemingen per hok

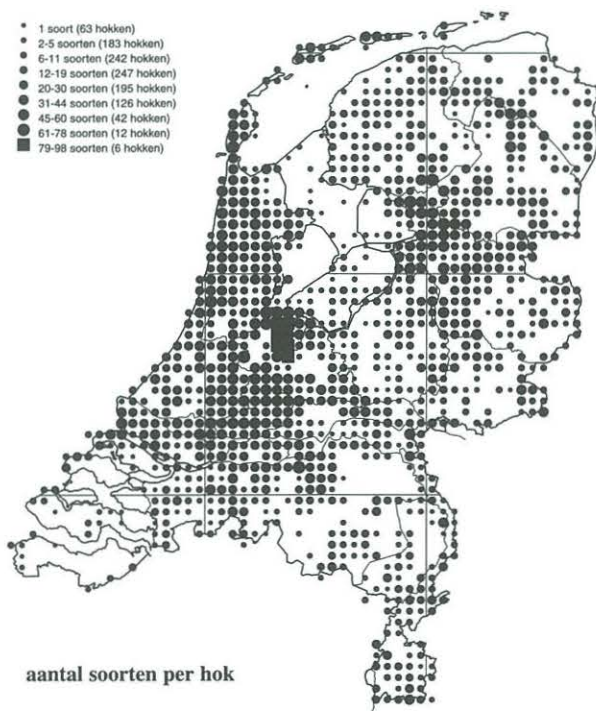
Coördinatoren: Bas Drost (Dryopidae) &
Bernhard van Vondel (Haliplidae), overige vacant
Aantal soorten in Nederland: 353
Aantal soorten in databestand: 338

Aantal records (uniek): 18.606
Aantal uurhokken met gegevens: 910
Aantal kilometerhokken met gegevens: 1.782

Recente publicaties: Handboek (met beperkte
verspreidingsinformatie) – Drost et al. (1992)

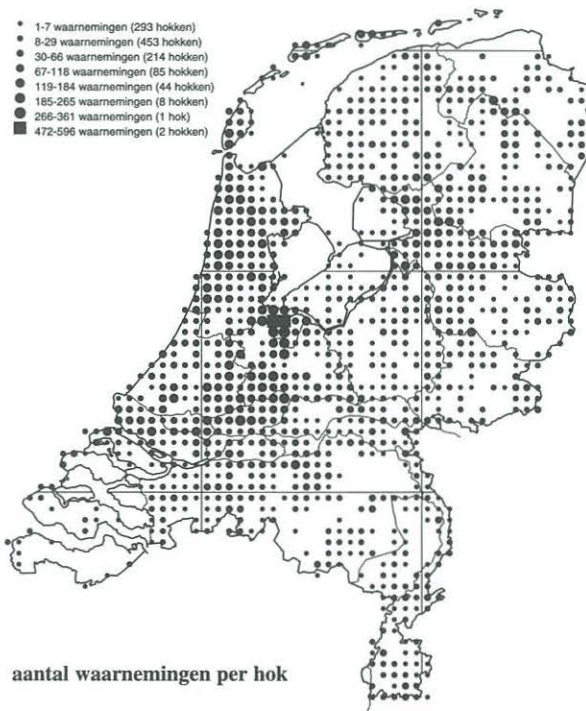
Watermijten Acari: Hydrachnidia (1150)

- 1 soort (63 hokken)
- 2-5 soorten (183 hokken)
- 6-11 soorten (242 hokken)
- 12-19 soorten (247 hokken)
- 20-30 soorten (195 hokken)
- 31-44 soorten (126 hokken)
- 45-60 soorten (42 hokken)
- 61-78 soorten (12 hokken)
- 79-98 soorten (6 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-7 waarnemingen (293 hokken)
- 8-29 waarnemingen (453 hokken)
- 30-66 waarnemingen (214 hokken)
- 67-118 waarnemingen (85 hokken)
- 119-184 waarnemingen (44 hokken)
- 185-265 waarnemingen (8 hokken)
- 266-361 waarnemingen (1 hok)
- 472-596 waarnemingen (2 hokken)

aantal waarnemingen per hok

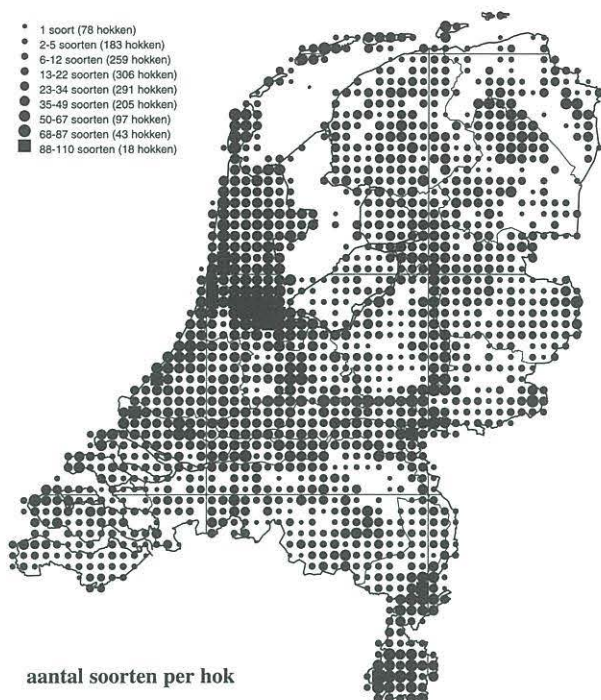
Coördinator: Harry Smit
Aantal soorten in Nederland: 234
Aantal soorten in databestand: 234

Aantal records (uniek): 56.950
Aantal uurhokken met gegevens: 1.100
Aantal kilometerhokken met gegevens: 3.566

Recente publicaties: naamlijst en atlas – Smit &
Van der Hammen (2000)

Weekdieren Aquatische en terrestrische Mollusca (0002 & 1100)

- 1 soort (78 hokken)
- 2-5 soorten (183 hokken)
- 6-12 soorten (259 hokken)
- 13-22 soorten (306 hokken)
- 23-34 soorten (291 hokken)
- 35-49 soorten (205 hokken)
- 50-67 soorten (97 hokken)
- 68-87 soorten (43 hokken)
- 88-110 soorten (18 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-50 waarnemingen (837 hokken)
- 51-199 waarnemingen (427 hokken)
- 200-448 waarnemingen (124 hokken)
- 449-796 waarnemingen (50 hokken)
- 797-1244 waarnemingen (24 hokken)
- 1245-1792 waarnemingen (11 hokken)
- 1793-2439 waarnemingen (3 hokken)
- 2440-3185 waarnemingen (2 hokken)
- 3186-4031 waarnemingen (2 hokken)

aantal waarnemingen per hok

Coördinator: Rykel de Bruyne (ANM)

Aantal soorten in Nederland: 169

Aantal soorten in databestand: 169

Aantal records (uniek): 180.788

Aantal uurhokken met gegevens: 1.480

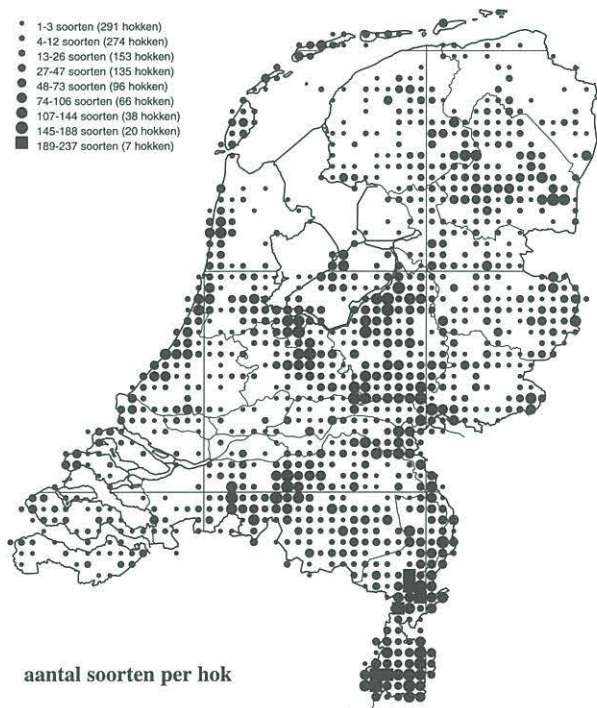
Aantal kilometerhokken met gegevens: 8.236

Recente publicaties: Naamlijst – De Bruyne et al. (1994), Handboek/atlas (zoetwatersoorten) – Gittenberger & Janssen (1998), verspreidingsoverzicht (brakwatersoorten) – Kuijper (2000)

Opmerkingen: Momenteel loopt het Atlasproject Nederlandse Mollusken (samenwerking Stichting Anemoon en EIS-Nederland)

Wespen Vespoidea

- 1-3 soorten (291 hokken)
- 4-12 soorten (274 hokken)
- 13-26 soorten (153 hokken)
- 27-47 soorten (135 hokken)
- 48-73 soorten (96 hokken)
- 74-106 soorten (66 hokken)
- 107-144 soorten (38 hokken)
- 145-188 soorten (20 hokken)
- 189-237 soorten (7 hokken)

aantal soorten per hok

- 1-52 waarnemingen (786 hokken)
- 53-208 waarnemingen (174 hokken)
- 209-468 waarnemingen (75 hokken)
- 469-832 waarnemingen (28 hokken)
- 833-1300 waarnemingen (12 hokken)
- 1301-1872 waarnemingen (2 hokken)
- 1873-2548 waarnemingen (1 hok)
- 3329-4211 waarnemingen (2 hokken)

aantal waarnemingen per hok

Coördinatoren: Hans Nieuwenhuijsen (Pompilidae 0015), Wim Klein (Sphecidae 0014), Theo Peeters (Mutillidae 0021, Sapygidae 0022 & Tiphiidae 0023), Jeroen de Rond (Chrysidoidea 0019), Jan Smit (Vespidae 0018)

Aantal soorten in Nederland: 419

Aantal soorten in databestand: 419

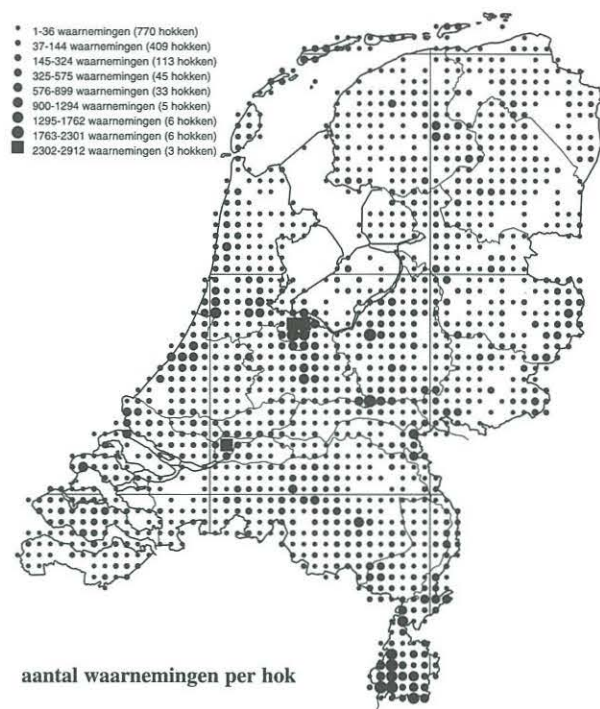
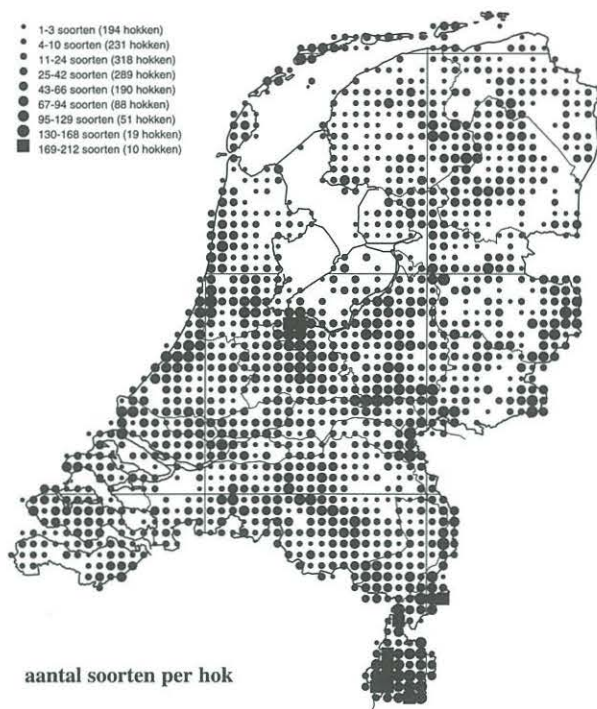
Aantal records (uniek): 103.125

Aantal uurhokken met gegevens: 1.080

Aantal kilometerhokken met gegevens: 2.748

Recente publicaties: Handboek/atlas – Peeters et al. (in prep.), Determinatietabel (graafwespen, beperkt verspreidingsgegevens) – Klein (1996, aanvulling 1999)

Zweefvliegen Syrphidae (0025)

Coördinator: Wouter van Steenis
 Aantal soorten in Nederland: 326
 Aantal soorten in databestand: 312
 Aantal records (uniek): 242.885
 Aantal uurhokken met gegevens: 1.448

Aantal kilometerhokken met gegevens: 7.865
 Recente publicaties: Verspreidingsoverzicht – NJN (1998), veldgids – Reemer (2000), determinatietabel (beperkte verspreidingsgegevens) – Barendregt (2001)

Opmerkingen: Momenteel wordt door EIS-Nederland, NJN en de sectie Diptera gewerkt aan het samenstellen van een boek over de Nederlandse zweefvliegen

Groepen waarvan geen bestanden beschikbaar zijn of waarvan de bestanden nog sterk in opbouw zijn

Beerdertjes Tardigrada (1080)

Coördinator: Jan van Arkel
 Aantal soorten in Nederland: 21
 Databestand: in opbouw. Momenteel 60 records (21 soorten, 40 kilometerhokken)

Blaaskopvliegen Conopidae (0044)

Coördinator: Mark van Veen
 Aantal soorten in Nederland: ca. 20
 Databestand: in opbouw

Bodemfauna

Landpissebedden Isopoda (0056), Duizendpootachtigen Myriapoda: Chilopoda (0054) & Diplopoda (0055), Primitieve insecten Apterygota (0057), Bastaardscorpionen Pseudoscorpionida (0075)
 Coördinator: Matty Berg
 Aantal soorten in Nederland: Duizendpotten (41 soorten), miljoenpotten (49), pissebedden (37), primitieve insecten (111), bastaardscorpionen (17)
 Databestand: in opbouw
 Recente publicaties: Verspreidingsoverzicht pissebedden (Berg 1996), duizendpotten (1995a), miljoenpotten (1995b), naamlijst duizendpotten (Berg 1999), determinatietabel duizendpotten (Berg & Evenhuis 2001), determinatietabel pissebedden (Berg & Wijnhoven 1997)
 Opmerkingen: Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuw verspreidingsoverzicht van de duizendpotten, miljoenpotten en pissebedden

Dambordvliegen Sarcophagidae (0059)

Coördinator: Liekele Sijstermans
 Aantal soorten in Nederland: 50
 Databestand: in opbouw (momenteel 1.799 records)

Dansmuggen Chironomidae (1630)

Coördinator: Henk Moller Pilot
 Aantal soorten in Nederland: ca. 300
 Databestand: geen. Er wordt momenteel niet actief gewerkt aan bestandsopbouw

Haften Ephemeroptera (1507)

Coördinator: Ad Mol
 Aantal soorten in Nederland: 59
 Databestand: geen. Er wordt momenteel niet actief gewerkt aan bestandsopbouw

Kieuwpootkreeften Branchiopoda: Anostraca (1210), Notostraca (1220), Conchostraca (1230) & Cladocera (1240)

Coördinator: Martin Soesbergen
 Aantal soorten in Nederland: 105
 Databestand: in opbouw
 Recente publicaties: Naamlijst – Soesbergen (2002)

Kreeften, krabben & garnalen Decapoda (1350)

Coördinator: Gerard van der Velde
 Aantal soorten in Nederland: 80
 Databestand: in opbouw (momenteel 583 records verdeeld over 2 soorten, 96 uurhokken, 122 kilometerhokken)

Pallopteridae (0061)

Coördinator: Jan Willem van Zuijlen
 Aantal soorten in Nederland: 9
 Databestand: geen. Er wordt momenteel niet actief gewerkt aan bestandsopbouw

Platwormen Tricladida (1031)

Coördinator: Gerard van der Velde
 Aantal soorten in Nederland: 14
 Databestand: in opbouw (momenteel 37 records)

Sluipwespen Ichneumonidae (0070)

Coördinator: Kees Zwakhals

Aantal soorten in Nederland: ca. 1.000

Databestand: geen

Stoffluizen Psocoptera (0071)

Coördinator: Bert van Zanen

Aantal soorten in Nederland: 56

Databestand: in opbouw.

Viltvliegen Therevidae (0066), Snavelvliegen Rhagionidae (0067), Houtvliegen Xylophagidae (0068), Geurvliegen Coenomyidae (0069)

Coördinator: Mark van Veen

Aantal soorten in Nederland: Viltvliegen (14), snavelvliegen (20), houtvliegen (2), geurvliegen (1)

Databestanden: in opbouw.

Recente publicaties: Determinatietabel – Van der Goot (1985), Van der Goot & Van Veen (1996)

Vlinders

Coördinatoren: Erik van Nieuwerkerken (Micropterigidae, Nepticulidae & Incurvarioidea), Sjaak Koster (Morphidae en Cosmopterigidae), Kees Gielis (Vedermotten, Pterophoridae en Alucitidae) en Maurice Jansen (Vlinders van schorren), Vlinderstichting (dagvlinders), overige vlinders (Werkgroep Vlinderfaunistiek)

Aantal soorten in Nederland: ca. 2300

Opmerking: Vlak voor het uitkomen van deze nieuwsbrief is de werkgroep Vlinderfaunistiek opgericht. Deze werkgroep heeft de beschikking over een groot bestand met vooral macronachtvlinders. In de komende jaren zal dit bestand nog sterk worden uitgebreid. Bij EIS is een bestand met gegevens van pijlstaarten (Sphingidae) aanwezig.

Wolzwevers Bombyliidae (0065)

Coördinator: Mark van Veen

Aantal soorten in Nederland: 13

Databestand: in opbouw (859 records van 13 soorten)

Recente publicaties: Determinatietabel – Van der Goot & Van Veen (1996)

Buiten de hier genoemde groepen zijn er nog enkele losse databestanden bij EIS aanwezig. Het gaat hier om een bestand van de sneeuwspringer *Boreus hyemalis* (Mecoptera, ca. 1000 records), Sphingidae (Lepidoptera, 14.654 records over 20 soorten), boktorren (Cerambycidae, 300 records), Heteroceridae (911 records), Trigonalidae (1 soort, 259 waarnemingen).

Literatuur

- Aartsen, B. van & Th. Zeegers. 1992. De huidige stand van de Nederlandse horzelfauna (Diptera: Oestridae & Hypodermatidae). – Entomologische Berichten, Amsterdam 52: 29-31.
- Achterberg, C. van & B. van Aartsen 1986. The European Pamphilidae (Hymenoptera: Symphyta), with special reference to the Netherlands. – Zoologische Verhandlungen, Leiden 234: 1-98.
- Aukema, B. 1989. Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of The Netherlands. – Tijdschrift voor Entomologie 132: 1-104.
- Aukema, B., J.G.M. Cuppen, N. Nieser & D. Tempelman 2002 (in druk). Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel 1: Dipsocoromorpha, Nepomorpha, Gerromorpha & Leptopodomorpha. – EIS-Nederland, Leiden.
- Barendregt, A. 2001. Zweekvliegertabel. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Beenen, R. & J. Winkelman 1993. Naamlijst van de Nederlandse bladkevers (Coleoptera: Chrysomelidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 5: 9-18
- Berg, M.P. 1995a. Preliminary atlas of the millipeds of the Netherlands. – Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Berg, M.P. 1995b. Preliminary atlas of the centipeds of the Netherlands. – Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Berg, M.P. 1996. Preliminary atlas of the terrestrial isopods of the Netherlands. – Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Berg, M.P. 1999. Naamlijst van de Nederlandse duizendpoten (Myriapoda: Chilopoda). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 8: 67-76.
- Berg, M.P. & C. Evenhuis 2001. Determinatietabel voor de Nederlandse duizendpoten (Myriapoda: Chilopoda). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 15: 41-77.
- Berg, M.P. & H. Wijnhoven 1997. Landpissebedden. – Wetenschappelijke Mededeling KNNV 221: 1-80.
- Boeken, M., K. Desender, B. Drost, T. van Gijzen, B. Koese, J. Muilwijk, H. Turin & R. Vermeulen 2002. De loopkevers van Nederland en Vlaanderen (Coleoptera: Carabidae). – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Bos, F. & M. Wasscher 2002. Veldgids libellen. – Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Brugge, B. 2002. Wapenvliegertabel. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Bruyne, R. de, R.A. Bank, J.P.H.M. Adema & F. Perk 1994. Nederlandse naamlijst van de weekdieren (Mollusca) van Nederland. – Nederlandse Malacologische Vereniging, Leiden.
- Burggraaf-van Nierop, Y.D. & C. van Achterberg 1990. De Cephidae en Argidae van Nederland (Hymenoptera). – Zoologische Bijdragen, Leiden 39: 1-66.
- Drost, M.B.P., Cuppen, H.P.J.J., Nieuwerkerken, E.J. van & M. Schreijer 1992. De waterkevers van Nederland. – KNNV-Uitgeverij & Nationaal Natuurhistorisch Museum, Utrecht.
- Felix, R. & G. van der Velde 2000. Voelt de medicinale bloedzuiger *Hirundo medicinalis* zich wel zo lekker in Nederland (Hirudinea)? – Nederlandse Faunistische Mededelingen 12: 1-9.
- Gittenberger, E. & A.W. Janssen (red.) 1998. De Nederlandse zoetwatermollusken. Recent en fossiele weekdieren uit zoet en brak water. – Nederlandse Fauna 2. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- Goot, V. van der 1985. De snavelvliegen (Rhagionidae), roofvliegen (Asilidae) en aanverwante families van Noordwest-Europa. – Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV 171: 33-65.
- Goot, V. van der 1991. Dansvliegen. Determineertabel voor de wat grotere soorten van het geslacht *Empis* en alle soorten van het geslacht *Hybos* in de Benelux. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Goot, V.S. van der & M.P. van Veen 1996. De spillebeenvliegen, wortelvliegen en wolzwevers van Nederland. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Goot, V.S. van der, B. van Aartsen, & M. Chvála. 2000. The Dutch species of the dance fly genus *Hilara* (Diptera: Empididae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 12: 121-149.
- Heijerman, Th. 1993. Naamlijst van de snuitkevers van Nederland en het omliggende gebied (Coleoptera: Curculionidae, Apionidae, Attelabidae, Urodontidae, Anthribidae en Nemomychidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 5: 19-46.
- Helsdingen, P.J. van 1999. Catalogus van de Nederlandse spinnen (Araneae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 10: 1-189.

- Klein, W. 1996. De graafwespen van de Benelux. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Klein, W. 1999. De graafwespen van de Benelux, supplement. Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Kleukers, R.M.J.C., E.J. van Nieukerken, B. Odé, L.P.M. Willemse & W.K.R.E. van Wingerden 1997. De sprinkhanen en krekels van Nederland (Orthoptera). – Nederlandse Fauna 1. Nationaal Natuurhistorisch Museum, KNNV-Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- Kuijper, W.J. 2000. De weekdieren van de Nederlandse brakwatergebieden. – Nederlandse Faunistische Mededelingen 12: 41-120.
- NJN 1998. Voorlopige atlas van de Nederlandse zweefvliegen (Syrphidae). – EIS-Nederland & NJN, Leiden.
- NVL 2002 (in druk). De Nederlandse libellen. Nederlandse Fauna 4. – Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- Peeters, T.M.J., I.P. Raemakers & J. Smit 1999. Voorlopige atlas van de Nederlandse bijen (Apidae). – EIS-Nederland, Leiden.
- Peeters et al. (in prep.). Atlas van de Nederlandse wespen en mieren. – Nederlandse Fauna. Nationaal Natuurhistorisch Museum, KNNV-Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- Reemer, M. 2000. Zweefvliegenveldgids. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Schilthuizen, M. & H. Vallenduik 1998. Kevers op kadavers. – Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Smit, H. & H. van der Hammen 2000. Atlas van de Nederlandse watermijten (Acari: Hydrachnidia). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 13: 1-272.
- Smit, J.T. 2001. Strepsiptera. In: Smit, J. (red). Stikke Trui, verslag van 9 jaar inventariseren; 1990-1998. – Insectenwerkgroep KNNV afdeling Arnhem: 50-58.
- Smit, J.T. (in prep.). Tabel voor de boorvliegen van Nederland.
- Soesbergen, M. 2002. Naamlijst van de Nederlandse kieuwpootkreeften. – Nederlandse Faunistische Mededelingen 16: 25-38.
- Stuivenberg, F. van 1997. Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse Steninae (Coleoptera: Staphylinidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 6: 1-60.
- Turin, H. 2000. De Nederlandse Loopkevers, verspreiding en ecologie (Coleoptera: Carabidae). – Nederlandse Fauna 3. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-Uitgeverij & EIS Nederland, Leiden.
- Veen, M.P. van 1996. De roofvliegen van Nederland. – Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV 216: 1-120.
- Wasscher, M., R. Ketelaar, M. van der Weide, A. Stroo, V. Kalkman, N. Dingemanse, H. Inberg & I. Tieleman 1995. Verspreidingsgegevens van de Nederlandse libellen. – NJN, JNM, NLO & EIS-Nederland.
- Wendler, A. & J.-H. Nüss 2002. Libellen van Noordwest-Europa. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Wijnhoven, H. & Th. Zeegers 1999. Faunistisch overzicht van de Nederlandse pissebedvliegen (Diptera: Rhinophoridae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 9: 113-126.
- Wijnhoven, H. 2001. Biologie en ecologie van de Nederlandse pissebedvliegen (Diptera: Rhinophoridae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 15: 91-109.
- Zeegers, Th. 1992. Tabel voor de grotere sluipvliegen en horezels van Nederland. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Zeegers, Th. 1998. An annotated checklist of the Dutch Tachinid flies (Diptera: Tachinidae). – Entomologische

Berichten, Amsterdam 58: 165-200.

Zeegers, Th., Smit, J.T. & B. van Aartsen. 2001. Eerste aanvulling op de Nederlandse naamlijst van de Sluipvliegen (Diptera: Tachinidae). – Entomologische Berichten, Amsterdam 61: 147-151.

Zeegers, Th. & T. van Haaren. 2000. Dazen en dazenlarven. – Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV 225.

John Smit, Vincent Kalkman & Roy Kleukers

Nederlandse Faunistische Mededelingen

Vrijwel tegelijk met deze nieuwsbrief is nummer 16 van Nederlandse Faunistische Mededelingen van de drukker gekomen. Het aanbod aan onderwerpen is behoorlijk gevarieerd. Naast artikelen over populaire groepen als libellen en sprinkhanen staat er ook allerlei wetenswaardigs in over minder bekende groepen. Wist u bijvoorbeeld:

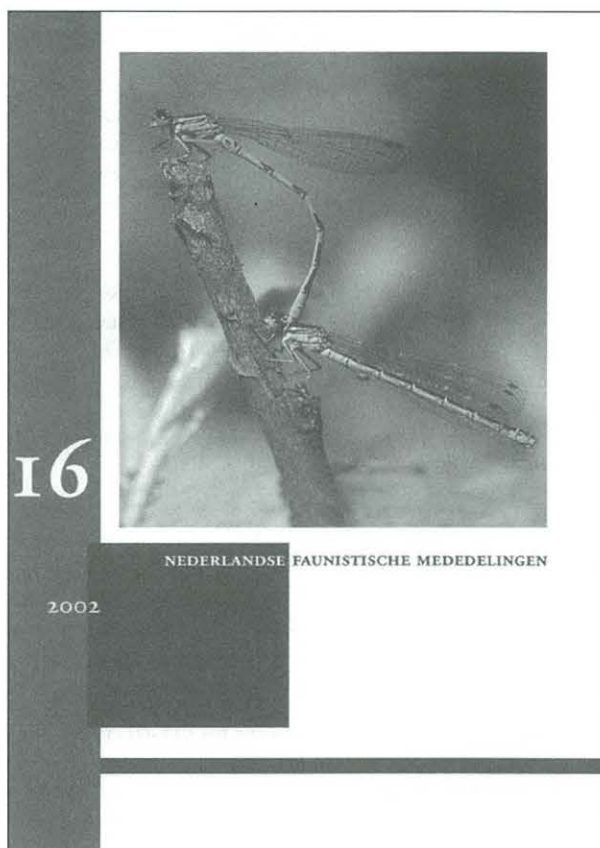
- dat watervlooien een grote vormenrijkdom vertonen (zie de mooie foto's van Joost van de Sande)?

- dat de springstaart *Lepidocyrtus paradoxus* in 2001 voor het eerst in Nederland werd aangetroffen, maar dat het voorkomen al vermoed werd op grond van de vondst in een Nederlandse likeurfles in Finland?

- de eerste melding van de veenmol op Texel betrekking heeft op een vlinderpop?

- dat regenwormen jeugdpuistjes (puberteitstuberkeles) hebben?

- dat de nauwe korfslak *Vertigo angustior* een even strenge beschermingsstatus heeft als het beruchte broetje de zeggekorfslak, en recent op diverse plaatsen in het Zuid-Hollandse duingebied gevonden is?

Inhoudsopgave NFM 16

Artikelen

- R. Ketelaar – De status van de speerwaterjuffer *Coenagrion hastulatum* in Nederland, een karakteristieke libel van niet aangetaste vennen (Odonata).
- R.H. de Bruyne – De nauwe korfslak *Vertigo angustior* in Nederland (Mollusca: Gastropoda).
- M. Soesbergen, M. Hoyer & J. Mulder – De watervlo rammers roeier *Scapholeberis rammneri* na twintig jaar herontdekt in Nederland (Crustacea: Cladocera).
- M. Soesbergen – Naamlijst van de Nederlandse kieuwpootkreeften (Branchiopoda).
- T. van Haaren – Eight species of aquatic Oligochaeta new for the Netherlands (Annelida).
- W.C. Ma & J.M. Bodt – Het voorkomen van de regenworm *Alloobophora cupulifera* in Nederland (Oligochaeta: Lumbricidae).
- M.P. Berg – De miljoenpoten *Mycogona germanicum* en *Leptoiulus proximus*, nieuw voor de fauna van Nederland (Myriapoda: Diplopoda).
- M.P. Berg & Th. Heijerman – De springstaart *Lepidocyrtus paradoxus* nieuw voor de Nederlandse fauna (Hexapoda: Collembola).
- M.P. van Veen & B. van Aartsen – De roofvlieg *Stichopogon elegantulus* nieuw voor Nederland (Diptera: Asilidae).
- Th. Zeegers – Een nieuwe daas voor Nederland: *Hybomitra arpadi* (Diptera: Tabanidae).
- J.T. Smit – Het zweefvliegengenus *Sphegina* in Nederland (Diptera: Syrphidae).
- Th. Heijerman – Veranderingen in de lijst van Nederlandse snuitkevers: *Simo hirticornis* vervalt voor onze fauna en *S. variegatus* wordt toegevoegd (Coleoptera: Curculionidae).
- B. Aukema & J.G.L. Steeghs – De wants *Rhaphigaster nebulosa* in Nederland (Heteroptera: Pentatomidae).

Waarnemingen en mededelingen

- J.T. Smit & B. van Aartsen – *Ceratitis cosyra*, een Afrikaanse boorvlieg gevonden in Drenthe (Diptera: Tephritidae).
- D. Tempelman – De veenmol *Gryllotalpa gryllotalpa* al ruim 100 jaar op Texel aanwezig (Orthoptera).

Abonnement

Schrijf, mail of bel voor een abonnement (2 à 3 dikke nummers per jaar voor 20 euro per jaar) naar EIS-Nederland, Postbus 9517, 2300 RA Leiden, telefoon 071-5687670, e-mail eis@naturalis.nnm.nl

De deadline voor het inleveren van kopij voor nummer 17 is 1 september 2002.

Roy Kleukers

Jaarverslag 2001 bestuur EIS-NL

Het eerste echte nieuwe jaar van het millennium is een actief jaar voor EIS-Nederland geweest. Er zijn twee symposia georganiseerd, op basis van de gegevens bij EIS-NL is een flink aantal betaalde opdrachten uitgevoerd en er is hard gewerkt aan een tweetal projecten: het zweefvliegenproject (i.s.m. met NJN en NEV-sectie Diptera) en de Naamlijst Nederlandse Diptera (i.s.m. ZMAN).

Bestuur

De huidige samenstelling van het bestuur is M. van Veen (voorzitter), P. van Helsdingen (penningmeester), M. Berg (secretaris), G. Jagers op Akkerhuis en W. van Steenis. Het bestuur vergadert op de derde dinsdag van elke oneven maand. Het bestuur richt zich op het beleid van de stichting, een aantal bedrijfseconomische aspecten (financiën, betaalde opdrachten, status medewerkers), het werkpakket van het bureau en belangenbehartiging. In het door het bestuur voorgestane beleid spelen de werkgroepen en het bureau een centrale rol. In de werkgroepen is kennis over verspreiding, voorkomen en ecologie verzameld, het bureau is in staat deze kennis te bundelen en beschikbaar te maken. Via eigen publicaties (Nederlandse Faunistische Mededelingen; voorlopige atlanten) en via opdrachten wordt deze kennis zodanig ingezet dat het leidt tot meer kennis van ongewervelden en een grote rol van ongewervelden in natuurbeleid.

Bureau EIS-Nederland

Het bureau wordt bemenst door twee medewerkers vanuit Naturalis (Roy Kleukers en André van Loon), twee vaste medewerkers van EIS-Nederland (Vincent Kalkman en Menno Reemer) en twee tijdelijke medewerkers voor het zweefvliegenproject (Menno Reemer en John Smit). Daarnaast is Paul Beuk op het ZMAN in Amsterdam bezig met de Naamlijst Nederlandse Diptera. Door het bureau is veel energie gestoken in het organiseren van het symposium van het EIS-internationaal (september) en het Duinensymposium (december). Beide waren een groot succes. Ook veel energie is gaan zitten in het afhandelen van de betaalde opdrachten. Dit jaar is duidelijk geworden dat het opdrachtenpakket van voldoende omvang is om twee mensen parttime vast aan te stellen. Deze worden uit het opdrachtgeld gefinancierd en kunnen naast de opdrachten werk voor EIS-Nederland doen.

Enkele punten hebben te weinig aandacht gekregen en zullen in 2002 prioriteit krijgen. Het bestuur heeft aangegeven dat ze groot belang hecht aan een goede en duidelijke relatie tussen EIS-Nederland en de werkgroepen. Zeker nu het aantal betaalde opdrachten groeit is het goed de basisprincipes van samenwerking nader overeen te komen. Daarnaast is de presentatie van EIS-Nederland naar buiten een zorgenkindje, een folder en een website blijven al geruime tijd liggen. Ten derde zullen de verouderde databasepakketten op het bureau vernieuwd moeten worden.

Betaalde opdrachten

Het opdrachtenpakket is in 2001 gegroeid. De betaalde opdrachten kennen een idealistisch en een praktisch doel. Idealistisch is het doel dat we ongewervelden een belangrijke rol willen laten spelen in natuurbeleid. Daar hoort bij dat we gegevens en interpretaties daarvan beschikbaar stellen ter ondersteuning van beleidsformulering en -uitvoering. De opdrachten laten zien dat dit nu op gemeentelijk en rijksniveau goed lukt. Praktisch is het doel dat we door de betaalde opdrachten in staat zijn meer werktijd voor EIS-Nederland in te zetten. Dit komt ten goede aan de werkgroepen en de producten van EIS-Nederland. Het bestuur ziet met genoegen dat de werkgroepen betrokken worden bij de uitvoering van de opdrachten. Alleen op deze wijze is het mogelijk een grote breedte aan kennis in te zetten. Het resultaat zal zijn dat veel meer groepen ongewervelden dan tot nu toe van belang worden in natuurbeleid.

Werkgroepen

EIS-Nederland ziet de werkgroepen als de basis van de organisatie. Ze zal deze blijven ondersteunen met publicatiemogelijkheden als voorlopige atlassen. De werkgroepen zullen in 2002 benaderd worden om de principes achter de samenwerking met EIS-Nederland te herijken. Het bestuur is en blijft geïnteresseerd in suggesties en reacties van werkgroepen op beleid en gang van zaken.

NNM Naturalis

Naturalis huisvest EIS-Nederland en stelt 1.3 fte ter beschikking voor coördinatie, productie en werkgroepszaken. Er is goed contact tussen EIS-Nederland en Naturalis. Het EIS-bureau is verhuisd naar een grote kamer in het nieuwe gebouw. De invulling van de toegezegde menskracht was in het begin van het jaar een probleem, maar lijkt nu constructief te zijn opgelost. Per begin 2002 wordt de Naturalis-capaciteit geheel ingevuld.

Externe contacten

Tegen het einde van 2001 is door de VOFF samen met het ministerie van LNV het Natuurloket opgezet. Momenteel is wel de samenwerking met de VOFF ondertekend, maar zijn er nog geen samenwerkingsovereenkomsten met de gegevensleverende organisaties. EIS-Nederland is in principe voor een dergelijk loket, maar is kritisch op het gebruik van de gegevens, de beoogde presentatie van de gegevens (geen afzonderlijke soorten of gegevens die nog door werkgroepen gepubliceerd moeten worden) en de betaling voor deze gegevens inclusief het onderbouwend onderzoek.

Op gebied van wetenschappelijk onderzoek werkt EIS-Nederland samen met de Vrije Universiteit Amsterdam in het kader van invasiebiologie, met het Zoologisch Museum Amsterdam in het kader van de Naamlijst, met de Universiteit Utrecht in het kader van biodiversiteit en met Alterra in het kader van biodiversiteit. Met deze samenwerkingen willen we de wetenschappelijk basis onder de gegevens vergroten. In het zweefvliegenproject wordt samengewerkt met de NJN en de NEV, sectie Diptera.

januari 2002, Mark van Veen (voorzitter)

Jaarverslag Bureau EIS-NL 2001

Werknemers en medewerkers

In 2001 waren zes personen werkzaam bij het bureau van EIS-Nederland: André van Loon, Roy Kleukers, Menno Reemer, Vincent Kalkman, John Smit, Paul Beuk (gedetacheerd bij het ZMAN).

Als gastmedewerker zijn bij EIS werkzaam: Peter van Helsdingen (werkplek bij het EIS-bureau), Hans Turin, Gerard van der Velde.

Daarnaast werd door diverse personen bijgedragen aan opdrachten en projecten van het bureau: Bart Achterkamp, Rykel de Bruyne, Klaas-Douwe Dijkstra, Kees Goudsmits, Arjan Kop, Wouter Jansen, Frank van der Meer, Theo Peeters, Jeroen de Rond, Hans Turin, Theo Zeegers en 23 specialisten voor het project 'Hotspots in bossen' van Alterra.

Samenwerking

De belangrijkste partner voor het faunistisch onderzoek is Museum Naturalis. De samenwerking verliep in 2001 voorspoedig. Er is gewerkt aan de herziening van het convenant, dat in 2002 zal worden afgesloten.

Stichting EIS-Nederland is aangesloten bij twee verenigingen op het gebied van natuurstudie en bescherming in ons land, Vereniging voor Onderzoek Flora en Fauna (VOFF) (zie onder) en het Platform Soortbeschermende Organisaties (PSO). Via de VOFF wordt onder meer samengewerkt binnen het project OBN-Monitoring Fauna en het Natuurloket.

In 2001 werd verder samengewerkt met de volgende organisaties:

- Loopkeverstichting (onderzoek aan loopkevers in Nederland, ook worden sommige opdrachten gezamenlijk uitgevoerd)
- Stichting Anemoon (Atlasproject Nederlandse Mollusken)
- De Vlinderstichting (algemeen libellenonderzoek, beschermingsplan vlinders en libellen van moerassen)
- Nederlandse Entomologische Vereniging (Zweefvliegenproject)
- Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (Zweefvliegenproject)
- Zoologisch Museum Amsterdam (Naamlijst Nederlandse Diptera)
- Stichting Duinbehoud (lezingendag Insecten in de duinen, themanummer Duin)
- Centraal Bureau voor de Statistiek (project areaalgrenzen)
- Bureau Natuurbalans (beschermingsplannen wrattenbijter, voorbereiding actieplan Limburgse sprinkhanen)
- Alterra (project Hotspots EHS)
- VU: bijdrage aan onderzoek invasie-oeologie (bijzonder hoogleraar), bodemfauna

Highlights 2001

- In het voorjaar van 2001 werd het manuscript van het boek *De wespen en mieren van Nederland* bij de eindredactie de boekenserie *Nederlandse Fauna* ingeleverd.
- Het zweefvliegenproject (samenwerking met NJN en NEV) beleefde haar derde jaar. Een belangrijk deel van de collectie van het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis is in 2001 opgenomen (32.000 exemplaren verdeeld over 21.000 records). Er zijn diverse nieuwe soorten voor ons land gevonden.
- Paul Beuk heeft met subsidie van het Prins Bernhard Cultuurfonds gewerkt aan de naamlijst van de Nederlandse Diptera. Deze zal in de loop van 2002 gepubliceerd worden.
- In 2001 werden ca. 130.000 records toegevoegd aan de databestanden. Belangrijke toevoegingen vonden plaats voor de zweefvliegen, waterwantsen, wapenvliegen, libellen, sprinkhanen, aculeaten en bodemfauna. De gegevens voor het wapenvliegenbestand zijn gebruikt in een tabel voor de Nederlandse wapenvliegen (Brugge 2001).
- Van 2-5 september vond het internationaal EIS-colloquium plaats bij Naturalis. De organisatie was in handen van het EIS-bureau. In totaal waren er ruim 50 deelnemers uit 17 verschillende landen. De bijeenkomst, met lezingen, vergaderingen en veldwerk, verliep in prettige sfeer. Er is een initiatief gestart om Europese kaarten te maken. De proceedings zullen in 2002 door EIS-Nederland worden uitgegeven.

- Op 14 december vond een lezingendag over insecten in de duinen plaats. In totaal namen ruim 125 personen deel, vooral onderzoekers en beheerders die actief zijn in het duingebied. Op de dag werd een themanummer van Duin (mede uitgegeven door EIS-Nederland) gepresenteerd met bijdragen van vele EIS-werkgroepen.
- In 2001 verschenen nummer 14 en 15 van de Nederlandse Faunistische Mededelingen. In totaal 272 pagina's, met onder meer het tweede deel van een tweeluik over de pissebedden van de Ooijpolder, een determinatietabel tot de Nederlandse duizendpoten, en 11 soorten zweefvliegen nieuw voor Nederland. In 2001 werden de drukkosten gedekt door de inkomsten uit abonnementsgelden.
- In totaal kwamen in 2001 251 vragen binnen, variërend van verzoeken tot determinatie van insecten op foto's tot gegevensaanvragen en verzoeken tot samenwerkingsprojecten. Ongeveer de helft van de vragen kwam via het MER-loket binnen.
- Er werden 34 betaalde opdrachten uitgevoerd, voor uiteenlopende opdrachtgevers. Het ziet er naar uit dat men EIS goed weet te vinden. Op basis van de opbrengsten hebben Menno Reemer en Vincent Kalkman een aanstelling voor onbepaalde tijd gekregen.
- EIS is aangesloten bij de Vereniging voor Onderzoek aan Flora en Fauna. In 2001 zijn er belangrijke ontwikkelingen te melden van de VOFF. Er is een coördinator aangesteld en er werden diverse projecten uitgevoerd. Een deel van de opdrachten van het bureau komt via de VOFF binnen. Op 30 november heeft staatssecretaris Faber van LNV het Natuurloket geopend, waarbij ook EIS betrokken is. Mogelijk zal via LNV een structurele subsidie voor het organiseren van verspreidingsonderzoek tot stand komen.

Roy Kleukers

EIS-colloquium 2001

In augustus 2001 werd het tweejaarlijks Colloquium van EIS-international te Leiden gehouden. In de vorige nieuwsbrief stond hiervan een verslag. Vele lezinghouders hebben bijdragen aangeleverd voor de proceedings. Deze zomer zullen de proceedings worden voorbereid en hopelijk in 2002 nog worden geproduceerd.

Roy Kleukers

Eerste hulp voor wilde bijen

Begin 2002 heeft EIS-Nederland een folder uitgebracht over bijenvriendelijk beheer van natuurgebieden. Deze folder heet 'Eerste hulp voor wilde bijen'. Bij dit nummer van de EIS-Nieuwsbrief wordt een exemplaar meegestuurd.

De folder is voortgekomen uit de inventarisaties van bijen die EIS verricht in terreinen van Natuurmonumenten. De inventarisatierapporten bevatten praktische adviezen voor het beheer en de bijenfauna van deze terreinen. Omdat deze rapporten alleen de beheerders van de onderzochte terreinen bereiken, leek het een goed idee om de adviezen in een folder een bredere verspreiding te geven. Ook Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer vonden dit een goed idee en zij boden financiële ondersteuning.

De folder is in eerste instantie bedoeld voor beheerders van natuurterreinen. Aan de hand van de tips in de folder kunnen zij in het beheer van hun gebieden rekening houden met de wensen van de bijenfauna. De folder wordt ook verspreid onder andere terreinbeherende organisaties, zoals de provinciale landschappen.

Als er lezers van de EIS-Nieuwsbrief zijn die andere goede bestemmingen voor de folder weten, dan horen wij dat graag. Wij kunnen dan voor extra exemplaren zorgen.

Menno Reemer

Veldsymposium klimaatverandering en natuur

Op 6 juni organiseerde de stichting Natuur en Milieu een veldsymposium over de effecten van de opwarming van het klimaat op de Nederlandse natuur. Natuuronderzoekers van divers pluimage kwamen bijeen om de resultaten van hun onderzoek te presenteren. Dit vond plaats op en rond boerderij de Tinteler ten noordoosten van Nijkerk in de Gelderse Vallei.

Het symposium had het voorvoegsel 'veld-' gekregen omdat alles in de buitenlucht werd gepresenteerd. De sprekers hadden zich verstopt op verschillende plaatsen in het omliggende landgoed. Zij deden hun verhaal wanneer de in groepjes verdeelde deelnemers langswandelden. Op de boerderij zelf waren posterpresentaties te zien van andere onderzoekers, waaronder EIS-Nederland.

De bijdrage van EIS-Nederland

In 2001 heeft EIS-Nederland een overzicht samengesteld van verschuivende areaalgrenzen van ongewervelde dieren in Nederland. Dit gebeurde in opdracht van het Natuurplanbureau en in samenwerking met het Centraal Bureau voor Statistiek. De resultaten hiervan zijn in postervorm op het veldsymposium gepresenteerd onder de titel 'Migranten zonder ruggegraat – Ongewervelden en klimaatverandering.'

De onderzochte groepen en de bijbehorende deskundigen zijn: bijen (Frank van der Meer), libellen (Vincent Kalkman), loopkevers (Hans Turin), mieren (André van Loon), mollusken (Rykel de Bruyne), roofvliegen (Mark van Veen), sprinkhanen en krekels (Roy Kleukers) en zweefvliegen (Menno Reemer). In totaal zijn 1406 soorten in het onderzoek betrokken.

Van soorten met een areaalgrens in Nederland is bepaald of deze grens in de afgelopen eeuw is opgeschoven. Vervolgens werd bekeken waarin de soorten die zich uitbreiden verschillen van de soorten die dat niet doen. Dit werd onderzocht aan de hand van een uitgebreide vragentabel die voorgelegd is aan kenners van verschillende groepen ongewervelden.

Onder de onderzochte soorten zijn er 339 waarvan de noordgrens van het areaal door Nederland loopt. Hiervan heeft 30 % zijn areaal uitgebreid, terwijl 19 % is afgenomen. De rest van deze soorten is stabiel gebleven of er zijn te weinig gegevens om een verandering te kunnen vaststellen. Zuidelijke soorten lijken zich dus uit te breiden. Deze trend is bijvoorbeeld goed te zien bij libellen (60 % van de zuidelijke soorten neemt toe) en zweefvliegen (45 % van de zuidelijke soorten neemt toe). Onder de zuidelijke sprinkhanen zijn juist meer afgenomen soorten (27 %) dan toegenomen soorten (20 %).

De zuidelijke uitbreiders blijken over het algemeen weinig kieskeurig wat betreft hun habitat. Bovendien zijn het soorten die zich snel ontwikkelen en goed kunnen verspreiden. In landen ten zuiden van Nederland zijn het vaak gewone soorten. De kritische zuidelijke soorten breiden zich niet uit en nemen vaak zelfs af. Deze soorten zien hun leefgebied veranderen of verdwijnen en het lukt ze niet om zich aan te passen. Loopkevers vormen hierop een uitzondering: hier lijken de zuidelijke uitbreiders juist stenotoper te zijn dan de andere soorten.

Noordelijke soorten hebben we in Nederland niet veel. Daarom is het moeilijk om van deze soorten een algemeen idee te krijgen over de effecten van een warmer klimaat. De medewerkers aan dit onderzoek gaven echter aan dat zij vermoeden dat dit niet gunstig zal zijn voor noordelijke soorten.

De resultaten van het onderzoek zijn niet gepubliceerd. Geïnteresseerden kunnen een kopie van de poster aanvragen bij het centraal bureau van EIS-Nederland.

De overige presentaties

Universiteiten, PGO's en overheidsinstanties blijken heel wat onderzoek uit te voeren op het gebied van klimaatverandering en natuur. Op het veldsymposium kwam dit naar voren in de volgende presentaties:

- *Tropische korstmossen in Nederland.* – K. van Herk, Lichenologisch Onderzoeksbureau Nederland (LON).
- *De effecten van klimaatverandering bij hogere planten in Nederland.* – W. Tamis, M. van 't Zelfde & R. van der Meijden, Stichting FLORON.
- *De effecten van klimaatverandering: observaties en modelsituaties.* – R. Leemand en het Image-team, RIVM.
- *Door klimaatverandering nieuwe libellensoorten in Nederlandse beken.* – J. Elbersen, Alterra.
- *Ecologische relatieproblemen: verstoring van voedselketens van bomen, rupsen en zangvogels.* – M. Visser, NIOO-Centrum voor Terrestrische Oecologie.
- *Effecten klimaatverandering op bosontwikkeling en bosfuncties lijken gering.* – P. van der Meer, Alterra.
- *De effecten van klimaatverandering op vlinders in Nederland.* – W. Geraedts, Nederlandse Entomologische Vereniging.
- *Klimaatverandering en vogelgegevens.* – R. Foppen, SOVON.
- *De Natuurkalender, klimaatverandering in je achtertuin.* – A. van Vliet, Landbouwniversiteit Wageningen.
- *Door milieu-veranderingen steeds weer andere insectenplagen op bomen.* – L. Moraal, Alterra.

Samenvattingen van deze presentaties zijn te vinden op de website van stichting Natuur en Milieu: www.snm.nl.

Menno Reemer

Themadag 'Insecten in de duinen'

In de Nederlandse duinen zijn vele honderden vrijwilligers bezig met onderzoek naar het voorkomen van planten en dieren. Deze vrijwilligers worden ondersteund door waterleidingsbedrijven die de door hun verzamelde gegevens gebruiken bij het beheer van hun gebieden. Afgelopen jaren is de interesse van de vrijwilligers voor insecten duidelijk toegenomen. Dit was voor EIS-Nederland en Stichting Duinbehoud reden om een themadag 'Insecten in de duinen' te organiseren.

De dag bestond uit een vijftal lezingen en een tweetal lange pauzes. Met het klaarzetten van vijftig stoelen bleek de opkomst volledig verkeerd ingeschat te zijn. Uiteindelijk hebben meer dan 120 mensen de dag bezocht. Vooral vrijwilligers en werknemers van duinbeherende instanties waren in groten getale op de dag afgekomen. De bezoekers hadden elkaar veel te vertellen en het kostte dan ook om moeite de mensen na de pauzes weer in de zaal te krijgen. Gelukkig bleek na afloop dat de deelnemers de lezingen over respectievelijk insecten-diversiteit, de rol van insecten, libellen, bijen en het beheer van insecten toch ook leuk hadden gevonden.

Tijdens de dag werd het themanummer over insecten van tijdschrift 'Duin' gepresenteerd. In dit nummer worden een groot aantal insectengroepen op een kleurige manier voor een breed publiek gepresenteerd. Daarnaast heeft elke lezinghouder zijn verhaal op papier gezet zodat de deelnemers thuis de kleine

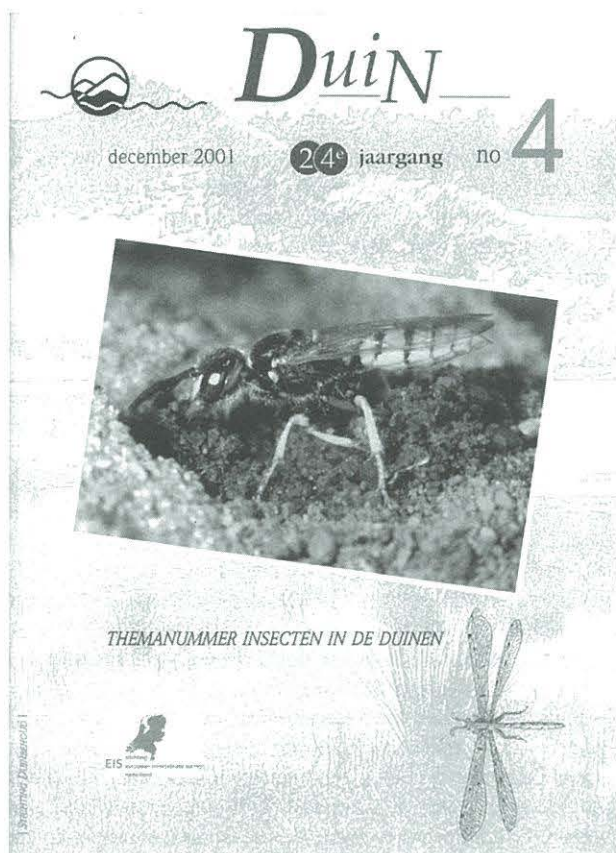
lettertje van de sheets nog eens rustig konden nalezen. Na het lezen van het themanummer weet de lezer niet alles van insecten maar het zal niemand ontgaan dat insecten de moeite van de studie en de bescherming waard zijn.

Speciaal voor de themadag heeft Theo Zeegers voor EIS-Nederland een analyse van de verspreiding van insecten in de duinen uitgevoerd. Uniek hierbij was dat voor het eerst gegevens van een zeer groot aantal groepen bij elkaar werden gevoegd. In totaal zijn meer dan 1.000.000 verspreidingsgegevens van 2400 soorten bijen, wespen, mieren, dagvlinders, libellen, sprinkhanen, wantsen, dazen, zweefvliegen, sluipvliegen, roofvliegen en wapenvliegen gebruikt. Aan de hand hiervan werd gekeken naar voor- of achteruitgang, aantal karakteristieke soorten en overeenkomsten met andere regio's in Nederland. Uit deze analyse bleek dat één procent van de soorten alleen in de duinen voorkomt en dat drie procent voor zijn voorkomen in Nederland afhankelijk is van de duinen. Eén van de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek is dat de insectendiversiteit van de duinen achteruit is gegaan maar dat deze achteruitgang duidelijk minder sterk is dan in de rest van Nederland.

Al met al was het een geslaagde dag en we zijn dan ook vast van plan om in de toekomst vaker dit soort bijeenkomsten te organiseren.

Het themanummer van het tijdschrift Duin is gratis te verkrijgen (zo lang de voorraad strekt) door een berichtje te sturen naar EIS-Nederland (eis@naturalis.nnm.nl).

Vincent Kalkman

Wilde bijen in de Amsterdamse Waterleidingduinen

Voorlopige atlas van vijftien goed herkenbare wilde bijensoorten

Gemeentewaterleidingen
Amsterdam

2002
J. de Rond

Wilde bijen in de Amsterdamse Waterleidingduinen, voorlopige atlas van vijftien goed herkenbare wilde bijensoorten

Dit voorjaar is bij de Gemeentewaterleidingen Amsterdam bovenstaande publicatie verschenen. Het boekje werd in 2000 door EIS-Nederland in opdracht van het waterleidingbedrijf gemaakt maar is door capaciteitsproblemen bij het bedrijf pas dit jaar verschenen. Deze uitgave is bedoeld voor mensen die willen beginnen met het bestuderen van bijen. Een aantal inleidende hoofdstukken geven informatie over levenswijze, herkenning, biotopen en het beheer van wilde bijen. Van 15 soorten wordt informatie gegeven over uiterlijk, biotoop en voorkomen. Van elke soort is een kaart van de verspreiding in de AWD en een mooie kleurentekening afgebeeld. Het boekje biedt vrijwilligers in de AWD een goede ingang om te beginnen met het kijken naar bijen.

Zowel de tekst (56 pagina's) als de kleurentekeningen werden gemaakt door Jeroen de Rond. Jeroen heeft ook teksten geschreven voor alle andere soorten die na 1980 in de AWD zijn gevangen. De complete tekst wordt in de loop van dit jaar gepubliceerd in een dikker boekwerk.

De prijzen voor het boekje en zijn dikkere broertje zijn nog niet bekend. Het bijenboekje kan besteld worden door te bellen met Annelies Botschuyver 023-5233529.

Vincent Kalkman

Natuurloket

Op 30 november 2001 heeft staatssecretaris Faber van LNV het Natuurloket geopend, waarbij ook EIS betrokken is. Op de website (www.natuurloket.nl) kunnen geïnteresseerden gegevens opvragen van het voorkomen van beleidsrelevante soorten (nationale en internationale wetgeving, rode lijsten).

Roy Kleukers

Bijvangst pot- en lichtvallen

Iedereen kent de voordelen van de potvallen en lichtvallen en de verrassingen die deze vangtechnieken kunnen opleveren. Er zijn soorten die zich nooit laten zien, maar wel opduiken in potvalvangsten of die 's nachts, als uit het niets, op het licht af komen. Potvalvangsten leveren interessante gegevens op over de verspreiding en dichtheid van vele soorten bodemscharrelaars. Let wel 'bodemscharrelaars' en geen 'bodembewoners'. Er zijn immers arthropoden die zelden of nooit bovengronds komen. Ondergronds levende mieren zijn daar een mooi voorbeeld van: de werksters komen zo goed als nooit boven de grond, de mannetjes eens in hun leven – en dan is dat leven vrijwel meteen afgelopen – en de wijfjes eens in hun leven. Ze vliegen weg en vaak op het licht af. Dus in de lichtvallen en op het laken kunnen mieren zitten die de myrmecoloog zelden te zien krijgt. Overigens gaan de meeste wijfjes ook spoedig dood, maar leven toch gemiddeld een stuk langer dan de mannetjes. Ze werpen hun vleugels af en scharrelen over de bodem naar mogelijkheden om een kolonie te stichten. Dus zo af en toe kunnen ook in potvallen interessante mierenwijfjes voorkomen.

Beste potval- of lichtvalgebruiker. Ik nodig u uit om niet alles weg te gooien waar u niets mee kunt, zoals die mieren bijvoorbeeld. Haal uw favoriete diertjes uit uw vallen en bewaar de rest. Ik heb er belangstelling voor. Vooral voor de mieren, maar er zijn best wat andere groepen waar ik ook met plezier naar kijk. En u krijgt van mij altijd een verslagje! Misschien bent u, beste lezer, geen potval- of lichtvalgebruiker en heeft u ook interesse in de vangsten. Nu, dan kunnen we misschien iets afspreken.

Peter Boer

Gemene bos 12

1861 HG Bergen NH

telefoon/fax: 072-5896202, e-mail pboer07@freeler.nl

Oproep voor waarnemingen van het vliegend hert

Afgelopen jaren heeft EIS-Nederland van een aantal instanties vragen gehad over het voorkomen van het vliegend hert. Deze indrukwekkende kever trekt mede om zijn aanwezigheid op de bijlagen van de habitatrichtlijn de aandacht van beleidsmakers. Alle beschikbare waarnemingen zijn afgelopen jaar in een bestand gezet. Hierdoor is het mogelijk om snel informatie over het voorkomen te leveren. Toch zijn er van een aantal locaties geen recente waarnemingen en is het goed mogelijk dat er nog nieuwe locaties worden gevonden. Ik zou daarom iedereen willen verzoeken om oude en nieuwe waarnemingen van het vliegend hert aan bureau EIS door te geven.

Hans Huijbregts

EIS-weekend Kennemerduinen (6, 7 en 8 september)

Dit jaar vindt het EIS-weekend plaats op 6, 7 en 8 september. Ditmaal zijn we uitgenodigd voor een verblijf in een voormalige psychiatrische inrichting gelegen in het nationaal park de Kennemerduinen. Op zaterdag wordt het nationaal park bezocht en op zondag geven we aandacht aan een aantal (voor vrijwel alle groepen) zeer slecht onderzochte uurhokken langs het Noordzee-Kanaal.

Het weekend staat open voor alle EIS-medewerkers. Kosten voor het verblijf zijn er niet, wel worden er kosten voor het eten in rekening gebracht. Opgaven kunnen tot 1 september gestuurd worden naar Vincent Kalkman (kalkman@naturalis.nnm.nl). Verdere informatie wordt na opgave verstrekt.

Vincent Kalkman

Symposium 'Vrijwilligers en Soortbescherming' op zaterdag 12 oktober in de Reehorst in Ede

Op zaterdag 12 oktober 2002 wordt in de Reehorst in Ede een symposium gehouden met de titel: **'Vrijwilligers en Soortbescherming', de onmisbare rol van vrijwilligers bij onderzoek naar en beheeractiviteiten voor bedreigde planten- en diersoorten in Nederland.**

Tijdens het symposium laten vrijwilligers zien welke rol zij vervullen bij de bescherming van planten- en diersoorten. Tijdens de presentaties wordt ingezoomd op verschillende vrijwilligersprojecten in het kader van soortbescherming, waarbij aspecten als verspreiding en ecologie, monitoring, voorlichting en beleid aan de orde komen.

De organisatie is in handen van het landelijk Platform Soortenbeschermende Organisaties (PSO) in samenwerking met de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna (VOFF) en Landschapsbeheer Nederland (LBN).

Het symposium wordt gehouden in congrescentrum De Reehorst, Bennekomseweg 24 in Ede, nabij station Ede-Wageningen. De toegang is gratis, maar aanmelding is noodzakelijk. Bovendien is er de mogelijkheid om uw (vrijwilligers)organisatie te presenteren door middel van een stand of een poster. Heeft u hier belangstelling voor, dan kunt u dit melden bij onderstaand adres.

Aanmelden kan schriftelijk: Vereniging PSO, Postbus 506, 6700 AM Wageningen of per e-mail: info@verenigingpso.nl. Meld u tijdig (maar uiterlijk 15 september) aan want vol is vol. Het programma is via internet te bekijken op www.voff.nl/pso/programma.htm.

